

Innst. O. nr. 100

(2002-2003)

Innstilling til Odelstinget fra finanskomiteen

Ot.prp. nr. 72 (2002-2003)

Innstilling fra finanskomiteen om lov om tiltak mot hvitvasking av utbytte fra straffbare handlinger mv. (hvitvaskingsloven)

Til Odelstinget

1. INNLEDNING

1.1 Sammendrag

Departementet fremmer i proposisjonen forslag til nytt regelverk om tiltak mot hvitvasking av utbytte fra straffbare handlinger mv. Formålet med loven er å forebygge og bekjempe slik kriminalitet. Forslaget anses som et viktig bidrag i kampen mot økonomisk kriminalitet.

Lovforslaget bygger på en rapport fra en arbeidsgruppe nedsatt av Finansdepartementet 12. juni 2002, som ble overlevert til Finansdepartementet 8. oktober 2002.

Det foreslås at regelverket plasseres i en ny lov om tiltak mot hvitvasking av utbytte fra straffbare handlinger mv. (hvitvaskingsloven). Den nye loven skal avløse bestemmelsene om tiltak mot hvitvasking av penger i finansieringsvirksomhetsloven (finansvl.) § 2-17 og finansvl. § 2-17 a. Lovforslaget representerer delvis en videreføring, oppdatering og videreutvikling av gjeldende tiltak, men inneholder også nye regler.

Forslaget gjennomfører europaparlaments- og rådsdirektiv 2001/97/EF om endring av rådsdirektiv 91/308/EØF om forebyggende tiltak mot bruk av det finansielle systemet til hvitvasking av penger, samt enkelte internasjonale anbefalinger mot finansiering av terrorisme. Direktivet fastsetter visse minstekrav som skal gjennomføres i nasjonal rett, herunder utvidelse av anvendelsesområdet. For å følge opp direktivet foreslår departementet å utvide regelverkets an-

vendelsesområde til å omfatte eiendomsめglere, advokater, revisorer og regnskapsførere. Videre foreslås at regelverket skal gjelde for forhandlere av verdifulle gjenstander, ved transaksjoner i kontanter på 40 000 norske kroner eller mer, eller et tilsvarende beløp i annen valuta. På dette punktet går departementet noe lenger enn direktivet, som krever at kontante betalinger over 15 000 euro skal omfattes. Departementet foreslår i tillegg at regelverket skal gjelde for enkelte andre foretak og yrkesgrupper som særlig kan tenkes å bli brukt i tilknytning til hvitvasking og terrorfinansiering. Bl.a. foreslås det at verdipapirregistre og postformidlingsforetak skal omfattes av regelverket. Videre foreslås det at departementet i forskrift skal kunne bestemme at hele eller deler av regelverket skal gjelde for spillvirksomhet, inkassoforetak og regulerte markeder (børser og autoriserte markedsplasser).

Departementet foreslår i tråd med direktivet enkelte begrensninger i advokaters plikter etter den nye loven. Advokater vil bl.a. ikke ha plikt til å rapportere om forhold de har fått kjennskap til gjennom arbeidet med å fastslå klientens rettsstilling eller om forhold de har fått kjennskap til i tilknytning til en rettssak.

Lovforslaget viderefører gjeldende regler om at mistenkelige transaksjoner skal rapporteres til ØKOKRIM.

Departementet foreslår visse endringer i kravene til identitetskontroll av kunder. Det foreslås at kunden skal fremlegge gyldig legitimasjon ved etableringen av kundeforhold. Som gyldig legitimasjon anses skriftlig legitimasjon. Det vil bli vurdert nærmere om elektroniske kvalifiserte sertifikater kan anses som gyldig legitimasjon. Det legges til grunn at det i forskrift kan fastsettes nærmere regler om hva som anses som gyldig legitimasjon. Videre foreslås det å videreføre gjeldende hovedregel om at identitetskon-

troll skal skje ved kundens personlige fremmøte. Det foreslås imidlertid enkelte unntak fra kravet.

Etter gjeldende regler er institusjonenes undersøkelses- og rapporteringsplikt begrenset til å gjelde straffbare forhold med strafferamme over 6 måneder eller til forhold som rammes av straffeloven § 147 a eller § 147 b. Departementet foreslår at strafferammebegrensningen oppheves, slik at undersøkelses- og rapporteringsplikten gjelder ved mistanke om at en transaksjon har tilknytning til utbytte av straffbare forhold generelt.

Det foreslås at virksomheten til Kontrollutvalget for tiltak mot hvitvasking av utbytte fra straffbare handlinger, videreføres.

Departementet kan ikke se at det er behov for å videreføre gjeldende begrensninger i politi og påtalemyndighets adgang til å bruke opplysninger i hvitvaskingsmeldinger. Etter departementets syn innebærer neppe bestemmelsene en hensiktsmessig avveining mellom hensynet til effektivitet og hensynet til personvern mv. Departementet går imidlertid ikke inn for at offentlige myndigheter skal få tilgang til opplysninger i hvitvaskingsmeldingene i større utstrekning enn det som er nødvendig for å gi politiet relevant informasjon.

Departementet foreslår at finansinstitusjoner skal etablere elektroniske overvåkningssystemer. Det vil bli gitt nærmere regler om slike systemer i forskrift.

Enkelte av bestemmelsene som tidligere var gitt i forskrift, foreslås tatt inn i loven. Lovforslaget forutsetter at det blir foretatt en nærmere gjennomgang av gjeldende forskrifter.

De enkelte forslag og deres begrunnelse er nærmere omtalt nedenfor og i proposisjonen. I proposisjonen er det bl.a. også gitt en nærmere beskrivelse av gjeldende norsk rett, utenlandsk rett, den nevnte arbeidsgruppes vurderinger og forslag og høringsinstansenes merknader. I tillegg inneholder proposisjonen, i kapittel 16, en oversikt med merknader til de enkelte bestemmelser.

1.2 Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Ranveig Frøiland, Svein Roald Hansen, Tore Nordtun, Torstein Rudihagen og Hill-Marta Solberg, fra Høyre, Svein Flåtten, Heidi Larssen, Erlend Nornes og Jan Tore Sanner, fra Fremskrittspartiet, Gjermund Hagesæter, lederen Siv Jensen og Per Erik Monsen, fra Sosialistisk Venstreparti, Øystein Djupedal, Audun Bjørlo Lysbakken og Heidi Grande Røys, fra Kristelig Folkeparti, Ingebrigt S. Sørfonn og Bjørg Tørresdal, fra Senterpartiet, Arne Braut, fra Venstre, May

Britt Vihovde og fra Kystpartiet, Steinar Bastesen, viser til at lovens formål er å forebygge og bekjempe hvitvasking av utbytte fra straffbare handlinger.

Komiteen viser til at de siste årene er gjennomført en liberalisering av finansmarkedene. En sterk økning i kapitalstrømmen i og mellom land kombinert med teknologisk utvikling og bortfall av reguleringer, har skapt større handlingsrom for dem som vil flytte svarte penger. Det har blitt enklere å skjule opprinnelsen til utbytte av kriminell aktivitet i finanssystemene. Som del av den samme utviklingen driver internasjonale kriminelle nettverk grensekryssende virksomhet, og bakmennene har mange muligheter til å skjule seg. En annen tendens er at den økonomiske kriminaliteten i økende grad blir innvevd i legale forretninger. Liberaliseringen av verdensøkonomien har også skapt et tøffere konkurransepress som i sin tur senker terskelen for å ta i bruk ulovligheter for å holde hodet over vannet. Disse utviklingstrekkene synliggjør behovet for effektive tiltak mot økonomisk kriminalitet generelt, og hvitvasking spesielt.

Komiteen understreker betydningen av å få på plass et effektivt lovverk som begrenser handlingsrommet for dem som forvalter verdier med opprinnelse i ulike former for kriminalitet. Muligheten for å hvitvaske slike verdier, slik at de kan tas i bruk i den legale økonomien, er forutsetningen for at mange typer kriminelle operasjoner framstår som lønnsomme. At det finnes effektive metoder for å hvitvaske og ta i bruk ulovlig opptjente midler i vestlige land som Norge, er også avgjørende for lønnsomheten av ulike typer internasjonal kriminalitet. Et effektivt lovverk mot hvitvasking er derfor også et bidrag til kampen mot handel med kvinner og barn, prostitusjonsindustri og narkotikasmugling. Komiteen er enig med Regjeringen i at det trengs en styrking av lovverket på dette området. Komiteen støtter Regjeringens forslag om å lage en egen hvitvaskingslov.

Komiteen viser til at Regjeringens lovforslag innbefatter en utvidelse av undersøkelses- og rapporteringsplikten til å gjelde flere grupper enn i dag. Komiteen viser videre til at Økokrims særegne taushetsplikt i hvitvaskings saker foreslås opphevet. Det må antas at disse endringene både vil føre til en økning i antallet hvitvaskings saker som blir behandlet av politiet og en økning i antallet transaksjoner som blir registrert som mistenkelige. Komiteen understreker at dette reiser viktige problemstillinger knyttet til personvernet. Komiteen vil påpeke betydningen av at Økokrim overholder sin plikt til å slette registrerte opplysninger, og av arbeidet til Kontrollutvalget for tiltak mot hvitvasking av penger. Komiteen forutsetter videre at Departementet følger utviklingen på dette området nøye.

Komiteen understreker behovet for internasjonalt samarbeid mot hvitvasking, og betydningen av samarbeidet i Financial Action Task Force (FATF). Det er viktig at slike internasjonale tiltak gjennomføres i norsk rett. Det må unngås at enkeltland har mindre effektivt regelverk enn sammenlignbare land. Kapital med tilknytning til kriminalitet vil da lett kunne tilflytte slike land.

Komiteen viser til at lovforslaget blant annet har bakgrunn i endringsdirektivet til EUs hvitvaskingsdirektiv, som gjennom EØS-avtalen også vil innebære forpliktelser for Norge. Komiteen viser videre til at FATF har utarbeidet 40 anbefalinger vedrørende tiltak mot hvitvasking av utbytte, og at disse anbefalingene er under revisjon med sikte på ferdigstilling på plenumsmøtet i Berlin i juni 2003. Komiteen påpeker at Norges internasjonale forpliktelser kan nødvendiggjøre en relativt snarlig oppdatering av lovverket på området. Komiteen viser til at det i innstillingen fremmes en rekke forslag om vurderinger og utredninger av tiltak som kan styrke hvitvaskingslovgivningen ytterligere, og at disse kan ses i sammenheng med en slik oppdatering.

Komiteen viser ellers til merknader under de enkelte punkter nedenfor.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at det i Regjeringens forslag er tatt med en rekke henvisninger til finansiering av terrorisme og straffelovens § 147 a og § 147 b som omhandler terrorhandlinger og finansiering av disse. Flertallet slutter seg til Regjeringens forslag og vurderinger.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kystpartiet viser til at det i Regjeringens forslag er tatt med en rekke henvisninger til finansiering av terrorisme og straffelovens § 147 a og § 147 b, som omhandler terrorhandlinger og finansiering av disse. Disse medlemmer går imot å inkludere dette i hvitvaskingsloven. Lovverket mot hvitvasking er innrettet mot en type forbrytelse som er relativt klart definert, med nokså presise kriterier for hva slags type transaksjoner som kan være mistenkelige. Loven vil være rettet inn mot bruk av midler fra straffbare handlinger som allerede er begått. Disse medlemmer påpeker at disse forholdene ikke gjelder for lovgivningen mot terrorisme. Denne lovgivningen har blitt sterkt kritisert nettopp fordi den ikke inneholder presise definisjoner av hva som kan regnes som terrorisme og bidrag til terrorisme, og at det er uklart hva slags kriterier som ligger til grunn for hvem som kan mistenkes for bidrag til terrorvirksomhet. Mistanken vil i slike til-

feller også i stor grad handle om mulige, framtidige forbrytelser. Disse medlemmer påpeker at det derfor er snakk om to problemstillinger som i denne forbindelsen er vesensforskjellige, selv om hvitvasking og terrorisme ofte kan være knyttet til hverandre. Disse medlemmer understreker at lovforslaget inneholder en utvidelse av omfanget av undersøkelses- og rapporteringsplikt. Det må antas at svært mange av de rapporteringspliktige har svake forutsetninger for å avgjøre hvilke transaksjoner som kan mistenkes for å ha noe med terrorfinansiering å gjøre. Disse medlemmer viser til at hvis Regjeringens vedtak blir stående, vil ikke bare bankfunksjonærer, men også bilforhandlere og gullsmeder være pålagt å være på utkikk etter mulige terrorister. Disse medlemmer er bekymret for hvilke følger dette kan få for rettssikkerheten, ikke minst for bestemte etniske og politiske grupperinger. Disse medlemmer viser til den sterke internasjonale kritikk som har vært reist mot terrorlovgivningen som har blitt innført i enkelte land etter 11. september 2001, og til at det finnes flere eksempler på at disse har satt sivile og demokratiske rettigheter til side. Disse medlemmer vil sterkt advare mot denne utviklingen. Disse medlemmer vil videre vise til at internasjonale terrornettverk i stor grad finansieres gjennom den svarte økonomien, og er avhengig av ulike former for hvitvaskingsoperasjoner. Slike operasjoner vil selvsagt rammes av hvitvaskingsreglene.

Disse medlemmer vil på denne bakgrunn gå inn for at de bestemmelser om undersøkelses- og rapporteringsplikt i forbindelse med finansiering av terrorisme som er tatt inn i finansieringsvirksomhetsloven § 2-17 ikke videreføres i Hvitvaskingsloven, og at nye bestemmelser om terrorisme ikke tas inn i loven.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

"Alle henvisninger til finansiering av terrorisme og/eller forhold som rammes av straffelovens § 147 a eller § 147 b i Regjeringens forslag til lov om tiltak mot hvitvasking av utbytte fra straffbare handlinger, strykes."

2. RETTSLIG Plassering MV.

2.1 Rettslig plassering

2.1.1 Sammendrag

Etter gjeldende rett er hvitvaskingsregelverket plassert i finansvl. § 2-17 og § 2-17a. Det er gitt utfyllende regler i forskrift 14. februar 1994 nr. 118 om legitimasjonskontroll og tiltak mot hvitvasking av penger (hvitvaskingsforskriften).

Regjeringen foreslår å plassere regler om tiltak mot hvitvasking av utbytte fra straffbare handlinger mv. i egen lov, jf. forslag til lov om tiltak mot hvit-

vasking av utbytte fra straffbare handlinger mv. (hvitvaskingsloven).

2.1.2 *Komiteens merknader*

Komiteen slutter seg til Regjeringens vurdering.

2.2 Lovens formål

2.2.1 *Sammendrag*

Etter Regjeringens syn bør loven ha en formålsbestemmelse. En formålsbestemmelse vil bl.a. kunne ha betydning for tolkningen av lovens øvrige innhold. Etter Regjeringens vurdering er det imidlertid vanskelig å presist definere hva som er lovens formål i en lovbestemmelse. Det er en risiko for utilsiktede begrensninger i regelverkets rekkevidde. Regelverket om tiltak mot hvitvasking av utbytte fra straffbare handlinger skal ivareta flere hensyn. Den primære hensikten med regelverket er å hindre at kriminelle kan nyte godt av profittmotivert kriminalitet. Videre skal reglene bidra til å spore opp midlenes opprinnelse og dermed gjøre det mulig å avdekke den kriminelle handlingen utbyttet er generert fra, som igjen gjør det mulig å finne ut hvem som står bak de straffbare handlingene og hvitvaskingen. Reglene skal også bidra til å hindre at det skaffes til veie økonomiske midler til finansiering av terrorhandlinger, og at økonomiske midler og finansielle tjenester stilles til rådighet for terrorister eller terrornettverk. Reglene skal også beskytte finansinstitusjoner og virksomheter mv. mot å bli utnyttet av kriminelle, med fare for tap av renommé, troverdighet, tillit og penger mv. På den annen side er reglene ikke ment til å avdekke eller hindre ulovlige forhold som ikke kan sies å ha en viss tilknytning til hvitvasking av utbytte eller finansiering av terrorisme.

Regjeringen har på bakgrunn av dette kommet til at det bør lovfestes en generell formålsbestemmelse. Regjeringen legger til grunn at formålet med loven er å forebygge og bekjempe hvitvasking av utbytte fra straffbare handlinger.

Det vises til lovforslaget § 1.

2.2.2 *Komiteens merknader*

Komiteen slutter seg til Regjeringens forslag.

2.3 Begrepsforklaring

2.3.1 *Sammendrag*

HVITVASKING AV UTBYTTE

Regjeringen er i likhet med arbeidsgruppen i tvil om hensiktsmessigheten av å lovfeste en definisjon av "hvitvasking". Begrepet er i lovforslaget kun foreslått benyttet som et stikkord i angivelsen av lovens

formål. Det er ikke benyttet i lovens materielle bestemmelser. Behovet for en definisjon er derfor begrenset. Når det gjelder forståelsen av begrepet "utbytte" i denne loven, legges det til grunn samme forståelse som etter straffeloven § 317. Regjeringen slutter seg etter dette til arbeidsgruppens vurdering, og foreslår ikke å lovfeste en definisjon av begrepet. Regjeringen slutter seg imidlertid til arbeidsgruppens uttalelse om innholdet i begrepet "hvitvasking", som bygger på endringsdirektivet art. 1 bokstav C:

"Med hvitvasking av utbytte menes bl.a. å bruke, konvertere, overdra, tilegne eller besitte formuesgoder eller å skjule eller tilsløre formuesgodenes reelle art, opprinnelse, plassering, råderett, bevegelser, eierforhold, samt forsøk på eller medvirkning hertil, når den som gjør det vet eller burde vite at formuesgodene stammer fra straffbare handlinger eller fra deltakelse i straffbare handlinger."

Opplistingen er ikke ment å være uttømmende.

TERRORFINANSIERING

Innholdet i bestemmelsene i straffeloven § 147 a (terrorhandlinger) og § 147 b (finansiering av terrorisme) er utfyllende omtalt i Ot.prp. nr. 61 (2001-2002) Om lov om endringer i straffeloven og straffeprosessloven mv. (lovtiltak mot terrorisme - gjennomføring av FN-konvensjonen 9. desember 1999 om bekjempelse av finansiering av terrorisme og FNs sikkerhetsråds resolusjon 1373 28. september 2001), særlig punkt 7.8, kapittel 9 og 10, samt kapittel 15. Det vises også til rapportens punkt 2.1.5, hvor det bl.a. heter:

"Lovendringene gjennomfører FN-konvensjonen 9. desember 1999 om bekjempelse av finansiering av terrorisme (terrorfinansieringskonvensjonen) og FNs sikkerhetsråds resolusjon 1373 i norsk rett. Det er bl.a. vedtatt et nytt straffebud i straffeloven § 147 a, som uttrykkelig retter seg mot terrorhandlinger. Enkelte nærmere angitte straffbare handlinger skal nå anses som terrorhandlinger dersom de utføres med det forsett loven nevner. Videre er det gjort straffbart å inngå forbund (avtale) om å begå slike handlinger. Det er dessuten vedtatt et nytt straffebud i straffeloven § 147 b, som rammer finansiering av terrorisme. Bestemmelsen rammer det å skaffe til veie økonomiske midler eller stille finansielle tjenester til rådighet for terrorister eller terrornettverk. Endelig er det vedtatt nye regler om båndlegging av verdier som har tilknytning til terrorvirksomhet. Reglene innebærer at påtalemyndigheten på nærmere vilkår kan frata siktede rådigheten over formuesgoder, først og fremst for å forhindre fremtidige straffbare handlinger."

Regjeringen finner ikke grunn til å ta inn en forklaring av hva som menes med "terrorfinansiering", da dette begrepet som nevnt er forklart nærmere i Ot.prp. nr. 62 (2001-2002).

RAPPORTERINGSPLIKTIGE

Regjeringen foreslår å ta inn en definisjon av "rapporteringspliktig" i lovforslaget. Det vises til at begrepet benyttes som et koblingsord i flere av lovens materielle bestemmelser. Det foreslås at det i lovteksten fastsettes at det med rapporteringspliktige menes virksomhet eller person som nevnt i § 4, jf. lovforslaget § 2 nr. 1.

TRANSAKSJONER

Arbeidsgruppen legger til grunn en vid tolkning av transaksjonsbegrepet og foreslår at det skal omfatte enhver overføring, formidling, ombytting eller plassering av formuesgoder. For eksempel anses åpning av konto og søknad om lån som en transaksjon. Arbeidsgruppen foreslår imidlertid ikke at det lovfestet en definisjon av begrepet "transaksjon".

Etter Regjeringens syn bør pliktene etter loven avgrenses så klart og tydelig som mulig. En definisjon kan bidra til å klargjøre rapporteringsplikten. Det anses derfor nødvendig å definere innholdet i begrepet "transaksjon" i loven. En slik legaldefinisjon vil også kunne presisere at transaksjonsbegrepet må tolkes vidt i denne sammenheng.

Regjeringen slutter seg ikke til Kredittilsynets forslag om å erstatte "transaksjon" med "aktivitet". Etter Regjeringens vurdering er "aktivitet" et for vidtrekkende begrep som kan forstås på flere ulike måter. Det vises videre til at undersøkelses- og rapporteringsplikten etter svensk og dansk rett er knyttet til "transaksjoner", og at dette er i tråd med direktivet og internasjonale anbefalinger (FATFs alminnelige anbefalinger).

Det foreslås etter dette at med "transaksjon" skal det forstås enhver overføring, formidling, ombytting eller plassering av formuesgoder, jf. lovforslaget § 2 nr. 2.

Ovennevnte gir imidlertid bare generelle utgangspunkter ved tolkningen av transaksjonsbegrepet. Det vises til at begrepet vil reise ulike tolknings-spørsmål i forhold til de ulike rapporteringspliktige. Begrepet skal tolkes vidt, jf. ovenfor. Generelt vil Regjeringen påpeke at begrepet også omfatter transaksjoner som allerede er foretatt. Dette antas bl.a. å ha betydning for revisorer, regnskapsførere og advokater. Videre vil fremtidige transaksjoner kunne omfattes. Det er ikke et vilkår at den rapporteringspliktige blir bedt om å delta i gjennomføringen av den aktuelle transaksjonen for at rapporteringsplikt skal inntre. Det vises for øvrig til omtalen av de enkelte rapporteringspliktige nedenfor, hvor det gis enkelte retningslinjer for tolkningen i tilknytning til de ulike situasjoner som kan oppstå. Ytterligere veiledning kan eventuelt gis i forskrift eller i rundskriv.

Det vises til lovforslaget § 2.

2.3.2 Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til Regjeringens vurderinger og forslag.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kystpartiet viser i forbindelse med forklaringen av begrepet "terrorfinansiering" til merknad under punkt 1.2.

2.4 Geografisk virkeområde

2.4.1 Sammendrag

Utgangspunktet er at loven gjelder for rapporteringspliktige som er etablert i Norge. Dette vil også omfatte filialer av utenlandske virksomheter som er etablert i Norge. Det foreslås å presisere dette i lovteksten. Regjeringen anser en slik løsning å være fullt ut i samsvar med våre EØS-forpliktelser, jf. lovforslaget § 3 første ledd.

Regjeringen har merket seg uttalelsene fra Justisdepartementet om lovens anvendelse for Svalbard og Jan Mayen. Regjeringen foreslår derfor en hjemmel for Kongen til å fastsette forskrift om lovens anvendelse for Svalbard og Jan Mayen og til å eventuelt fastsette særregler, jf. lovforslaget § 3 andre ledd.

Det vises til lovforslaget § 3.

2.4.2 Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til Regjeringens forslag.

3. SAKLIG VIRKEOMRÅDE - UTVIDELSE AV ANVENDELSESOMRÅDET

3.1 Innledning

3.1.1 Sammendrag

Regjeringen foreslår å utvide anvendelsesområdet for bestemmelsene om tiltak mot hvitvasking. Anvendelsesområdet er nærmere redegjort for nedenfor i dette kapittelet.

3.1.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at Regjeringen foreslår å utvide anvendelsesområdet for bestemmelsene om tiltak mot hvitvasking. En rekke nye grupper skal inkluderes blant de rapporteringspliktige. Komiteen understreker at effekten av en slik utvidelse må måles opp mot mulige svekkelser av personvernet. Komiteen viser til at det er foreslått en rekke avgrensninger og unntak for enkelte av de rapporteringspliktige, og at dette vil begrense hvilke typer transaksjoner som kan oppfattes som mistenkelige og hvilke typer opplysninger som kan brukes som grunnlag for å rapportere til ØKOKRIM. Komiteen viser videre til at de fleste berørte høringsinstanser har stilt seg posi-

tive til at anvendelsesområdet utvides til å omfatte deres område. Komiteen påpeker at flere av de gruppene som nå vil bli underlagt undersøkelses- og rapporteringsplikt, representerer bransjer som kan være kanaler for hvitvasking. Om lovverket kun skal gjelde for finansinstitusjoner, vil det finnes en rekke mulige kanaler for hvitvasking som ikke omfattes av loven, og dermed vil det også foreligge et bredt spekter av muligheter for å hvitvaske verdier uten å gå veien om institusjoner som har slike lovfestede plikter. Komiteen mener derfor hensynet til et effektivt lovverk tilsier at anvendelsesområdet utvides, og støtter Regjeringens forslag.

Komiteen viser til at flere av de nye rapporteringspliktige representerer bransjer som normalt er organisert i mindre foretak, med få ansatte. Dette kan gi mistenkte større muligheter for å identifisere hvem som står bak en hvitvaskingsmelding. Komiteen viser til at det i en rapport om EUs arbeid med tiltak mot hvitvasking, framgår at EU-kommisjonen arbeider med et framtidig tredje hvitvaskingsdirektiv som skal inneholde tiltak for å motvirke trusler mot ansatte hos rapporteringspliktige. Komiteen understreker viktigheten av at også Norge prioriterer dette høyt.

Komiteen viser til at det må antas at utvidelsen av anvendelsesområdet vil føre til en økning i antallet hvitvaskingsmeldinger som sendes til ØKOKRIM. Det er svært viktig at slike meldinger blir fulgt opp.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kystpartiet vil derfor understreke viktigheten av at ØKOKRIM får tilgang til tilstrekkelige ressurser til å håndtere en økning i antallet mottatte hvitvaskingsmeldinger.

3.2 Finansinstitusjoner mv.

3.2.1 Sammendrag

Regjeringen slutter seg for det første til arbeidsgruppens forslag om å videreføre regelverkets anvendelse for de institusjoner som i dag er omfattet etter finansvl. § 2-17, jf. finansvl. § 2-1. Regjeringen slutter seg også til forslaget om å utvide virkeområdet til å omfatte e-pengeforetak, jf. arbeidsgruppens omtale av dette.

Norske Pensjonskassers Forening (NPF) anfører at pensjonskasser ikke bør omfattes av loven, og viser i den anledning til at pensjonskasser vanskelig kan benyttes til hvitvaskingsformål. Regjeringen er for så vidt enig i at pensjonskasser trolig er mindre utsatt for hvitvaskingsforsøk enn alminnelige finansinstitusjoner, men etter Regjeringens syn foreligger imidlertid en reell fare for at også pensjonskasser kan benyttes til hvitvasking av utbytte. Det vises eksempelvis til at en rekke pensjonskasser låner ut penger,

herunder til boligformål. For tidlig tilbakebetaling av slike lån vil etter omstendighetene kunne innebære hvitvasking av utbytte. Det vil også være uheldig å rangere ulike institusjoner etter hvor aktuelle en måtte mene de er mht. hvitvasking. Grensetrekkingen må her være prinsipiell. Regjeringen slutter seg derfor til arbeidsgruppens forslag om at pensjonskasser bør omfattes av loven, jf. lovforslaget § 4 første ledd nr. 8.

Når det gjelder regelverkets anvendelse for vekslingskontorer, slutter Regjeringen seg til arbeidsgruppens og Kredittilsynets vurdering av at det ikke anses nødvendig å angi disse særskilt, da slik virksomhet er forbudt å drive i Norge for andre enn Norges Bank og valutabanker. Det vises for øvrig til forslag om endringer i sentralbankloven mv. som ble sendt på høring 18. januar 2003, hvor det bl.a. foreslås å tillate at andre finansinstitusjoner enn banker tillates å drive ervervsmessig valutavekslingsvirksomhet. Det foreslås således ikke å åpne for frittstående vekslingskontorer. Siden finansinstitusjoner uansett omfattes av virkeområdet, synes det derfor ikke nødvendig å nevne vekslingskontorer som egen gruppe rapporteringspliktige. Forslaget vil følges opp i en egen proposisjon om endringer i sentralbankloven mv. våren 2003.

Det vises til lovforslaget § 4 første ledd nr. 1 til 8 og nr. 11.

3.2.2 Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til Regjeringens forslag og vurdering.

3.3 Revisorer, eksterne regnskapsførere og skatterådgivere

3.3.1 Sammendrag

Regjeringen slutter seg i hovedsak til arbeidsgruppens forslag hva gjelder revisorer og regnskapsførere. Regjeringen synes det er hensiktsmessig å knytte avgrensingen av hvilke revisorer og regnskapsførere som er omfattet, til personer og foretak som har godkjenning etter hhv. revisorloven og regnskapsførerlovene, jf. lovforslaget § 4 andre ledd nr. 1 og nr. 2.

Arbeidsgruppen foreslår å erstatte gjeldende opplysningsrett for revisor med en opplysningsplikt i hvitvaskingsloven. Regjeringen vil imidlertid peke på at opplysningsretten i revisorloven § 6-1 fjerde ledd har et videre omfang enn den foreslåtte opplysningsplikten, siden opplysningsplikten bare er knyttet til mistanke om hvitvasking og terrorfinansiering i tråd med det generelle lovkravet. Arbeidsgruppen synes ikke å ha vurdert dette. Etter Regjeringens syn bør imidlertid revisor fortsatt ha adgang til å melde fra ved mistanke om straffbare handlinger, uavhengig av om det foreligger rapporteringsplikt etter hvit-

vaskingsregelverket. Revisor bør for eksempel fortsatt ha adgang til å melde fra om straffbare brudd på aksjelovgivningen, uavhengig av om det gjelder en transaksjon med tilknytning til utbytte fra en straffbar handling. Regjeringen vil derfor ikke foreslå endringer i revisorloven § 6-1 fjerde ledd.

Regjeringen mener det ikke er hensiktsmessig å lovfeste at den nye loven skal gjelde for "skatterådgivere". I mange andre land er denne tittelen knyttet til bestemte yrkesgrupper e.l. Skatterådgivere er imidlertid ingen entydig definert yrkesgruppe etter norsk rett, selv om tittelen blir brukt i ulike sammenhenger. Skatterådgivere vil imidlertid etter omstendighetene omfattes av forslaget § 4 andre ledd nr. 7.

Det vises til lovforslaget § 4 andre ledd nr. 1 og nr. 2.

3.3.2 Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til Regjeringens forslag og vurdering.

3.4 Forsikringsmeglere, prosjektmeglere og valutameglere

3.4.1 Sammendrag

Regjeringen foreslår at loven skal gjelde for forsikringsmeglere, prosjektmeglere og valutameglere i utøvelsen av deres yrker.

Det vises til lovforslaget § 4 andre ledd nr. 4 til 6.

3.4.2 Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til Regjeringens forslag.

3.5 Eiendomsめglere

3.5.1 Sammendrag

Arbeidsgruppen foreslår at anvendelsesområdet knyttes til eiendomsめglerbevilling, (jf. eiendomsめglingsloven § 2-1) og advokatbevilling. Kredittilsynet kan bl.a. gi eiendomsめglerbevilling til person med eiendomsめglerbrev, ansvarlige selskap og aksjeselskap. I tillegg kan i det enkelte tilfelle bank og boligbyggelag gis bevilling. Boligbyggelag kan uten bevilling medvirke til omsetning av andeler i tilknyttede borettslag der boligbyggelaget er forretningsfører, jf. eiendomsめglerloven § 2-1 tredje ledd. Boligbyggelag må imidlertid følge enkelte bestemmelser i eiendomsめglingsloven.

Omsetning av fast eiendom er internasjonalt erfart å være utsatt for misbruk til hvitvaskingsformål. Det er derfor viktig å bringe meglere aktivt inn i kampen mot økonomisk kriminalitet. Etter direktivets ordlyd skal "eiendomsめglere" omfattes. Etter Regjeringens syn åpner ikke direktivet for å differensiere plikter etter direktivet mellom små og store eiendomsめglereforetak mv.

Regjeringen deler ikke NBBLs vurdering av at boligbyggelags virksomhet ikke vil være aktuell for hvitvasking på bakgrunn av boligbyggelags regler for slike kjøp, herunder bl.a. til krav om styregodkjennelse av kjøper. Boligbyggelag kan drive begrenset eiendomsめgling uten bevilling, jf. eiendomsめglingsloven § 2-1 tredje ledd. Boligbyggelag vil utøve tjenester som etter Regjeringens syn må karakteriseres som eiendomsめgling i direktivets forstand, herunder omsetning av andeler i tilknyttede boligbyggelag. Regjeringen foreslår etter dette at den nye loven skal gjelde for eiendomsめglere og boligbyggelag når det drives eiendomsめgling.

Det vises til lovforslaget § 4 andre ledd nr. 3.

3.5.2 Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til Regjeringens vurdering og forslag.

3.6 Advokater mv.

3.6.1 Sammendrag

Internasjonale erfaringer viser at advokattjenester misbrukes til hvitvaskingsformål. Det er derfor viktig at advokater bringes aktivt inn i kampen mot slik kriminalitet. Etter endringsdirektivet skal advokater omfattes av regler om tiltak mot hvitvasking.

Når det gjelder angivelsen av den aktuelle personkretsen, foreslår arbeidsgruppen at "advokater og andre som ervervsmessig yter selvstendig juridisk bistand" skal omfattes av regelverket (gjelder alle tre alternativer). Angivelsen av personkretsen bygger på definisjonen av retts hjelpvirksomhet i domstoloven § 218 første ledd, dog slik at forslaget kun omfatter de som yter "selvstendig" juridisk bistand. Denne kvalifiseringen tar sikte på å klargjøre at husadvokater mv. ikke omfattes av forslaget. Regjeringen slutter seg til arbeidsgruppens forslag på dette punktet. I enkelte tilfeller vil personer og foretak som yter retts hjelpvirksomhet etter omstendighetene også kunne omfattes av andre alternativer i forslaget § 4. Dette kan for eksempel gjelde revisorer. Regjeringen kan imidlertid ikke se at dette tilsier særskilte retts tekniske løsninger ved angivelsen av regelverkets virkeområde. Ved vurderingen av om de særskilte unntakene fra rapporteringsplikten får anvendelse, vil det imidlertid ha betydning om vedkommende omfattes av regelverket som følge av retts hjelpalternativet eller andre alternativer. For øvrig finner ikke Regjeringen det naturlig å avgrense virkeområdet til virksomhet som er underlagt tilsyn av Tilsynsrådet for advokatvirksomhet.

Direktivet åpner for å avgrense advokaters plikter til nærmere angitte situasjoner, jf. artikkel 2 a nr. 5. Arbeidsgruppen har utformet tre alternative lovforslag på dette punktet. I alternativ 1, som er det minst vidtrekkende alternativet, avgrenses virkeom-

rådet til å gjelde advokatens bistand i tilknytning til enkelte angitte finansielle transaksjoner og transaksjoner som gjelder fast eiendom. I alternativ 2 avgrenses virkeområdet til å gjelde bistand i tilknytning til finansielle transaksjoner generelt sett, samt transaksjoner som gjelder fast eiendom. Alternativ 3 omfatter all juridisk bistand, og vil innebære den videste rekkevidden av virkeområdet for advokater.

Det er flere hensyn som må avveies i vurderingen av eventuelle unntak for advokaters rapporteringsplikt, herunder personvern hensyn, rettssikkerhets hensyn, og hensynet til det særlige tillitsforhold mellom advokater og deres klienter.

Høringsinstansene er delt i synet på hvilket alternativ som er å foretrekke. Advokatforeningen og Norges Kommunerevisorforbund går inn for det alternativet som i størst grad begrenser rekkevidden. Kredittilsynet, NARF, Skattedirektoratet og ØKOKRIM går inn for alternativet som vil innebære den videste rekkevidden av rapporteringsplikten. Justisdepartementet har foreslått en kombinasjon av alternativ 1 og 2.

Innledningsvis vil Regjeringen bemerke at angivelsen av hvitvaskingsregelverkets saklige virkeområde må holdes atskilt fra spørsmålet om hvilke rapporteringsplikter som skal pålegges de ulike grupper rapporteringspliktige. Det sentrale spørsmålet i denne sammenheng er om advokater bare skal omfattes av regelverket i enkelte situasjoner. I de situasjonene advokatene vil være underlagt hvitvaskingsregelverket, foreslår arbeidsgruppen vesentlige unntak fra advokaters rapporteringsplikt.

I utgangspunktet kan det synes hensiktsmessig å regulere advokaters særlige forhold gjennom unntak fra rapporteringsplikten, jf. bl.a. Kredittilsynets og ØKOKRIMs høringsuttalelse om dette. Med en vid angivelse av virkeområdet vil en bl.a. unngå vanskelige avgrensningsspørsmål i forhold til når advokater vil omfattes av regelverket. På den annen side reiser også en slik løsning vanskelige spørsmål. Dersom advokater mottar opplysninger i tilknytning til for eksempel en straffesak eller en barnefordelingssak, vil vedkommende etter en slik løsning i utgangspunktet omfattes av regelverket. Opplysninger som advokater mottar i slike tilfeller, vil imidlertid kunne være unntatt fra rapporteringsplikten. Omfanget av unntaket er imidlertid begrenset, noe som kan reise særskilte spørsmål. Et problem er at advokaten vil ha rapporteringsplikt om opplysninger som mottas i andre situasjoner enn i tilknytning til en rettsak eller ved fastleggelse av klientens rettsstilling. Opplysninger mottatt i tilknytning til avgivelse av for eksempel strategiske råd mv. i tilknytning til en barnefordelingssak, vil i så fall omfattes av rapporteringsplikten, for eksempel dersom advokaten i tilknytning til slik bistand blir klar over at klienten foretar transak-

sjoner med utbytte fra straffbart trygdemisbruk. Et annet problem med et vidt anvendelsesområde vil være at advokaten også vil ha plikt til å kjenne klientens identitet. Dette kan etter omstendighetene reise særskilte problemer, bl.a. i forhold til enkelte straffesaker og asylsaker. Unntak fra rapporteringsplikten vil ikke avhjelpe slike problemer, og det vil i så fall måtte gjøres unntak i forskrift.

Etter en helhetsvurdering har Regjeringen kommet til at det ikke nå bør innføres et generelt anvendelsesområde i forhold til advokater. Det vises i den anledning til at behovet for hvitvaskingsregler åpenbart vil være mest til stede i tilknytning til finansielle transaksjoner mv., og at slike transaksjoner uansett vil omfattes av regelverket. Videre vil regelverkets anvendelse i forhold til advokater reise en rekke nye spørsmål som vil måtte finne sin løsning i praksis, og dette tilsier at en går noe skrittvis frem fra lovgivers side. Etter Regjeringens syn bør imidlertid regelverksendringer på dette området vurderes løpende i lys av de erfaringer man høster. Slike regelverksendringer bør imidlertid skje i lovs form, og ikke ved forskriftsendringer.

Det neste spørsmål blir således hvordan en i loven bør avgrense virkeområdet for advokater. Etter Regjeringens vurdering er det naturlig å ta utgangspunkt i arbeidsgruppens annet alternativ. Det første alternativ knytter virkeområdet til enkelte positivt angitte situasjoner, og dette åpner etter Regjeringens syn for omgåelsesmuligheter og vanskelige tolkningsproblemer.

I likhet med arbeidsgruppen legger Regjeringen til grunn at samtlige "finansielle transaksjoner" bør omfattes, uavhengig av om de utføres i tilknytning til en "virksomhet" eller ikke. Begrepet "finansielle transaksjoner" kan reise tolkningstvil. Etter Regjeringens syn bør begrepet tolkes vidt. Arbeidsgruppens alternativ 1 (som er basert på minimumsreglene i direktivet) angir i så måte en rekke eksempler på finansielle transaksjoner som vil omfattes av begrepet, men disse transaksjonene vil etter Regjeringens forslag ikke være uttømmende. For øvrig vil begrepet ved behov kunne presiseres nærmere i rundskriv eller i forskrift. I tillegg bør alle transaksjoner knyttet til fast eiendom omfattes av virkeområdet, og transaksjoner knyttet til slike løsøre gjenstander som er nevnt i lovforslagets § 4 andre ledd nr. 8 (gjenstander som koster mer enn 40 000 kroner). Jf. lovforslaget § 4 andre ledd nr. 7.

Regjeringen slutter seg til Konkursrådets uttalelse om at rapporteringsplikten bør omfatte advokater i egenskap av bostyrere. Etter Regjeringens vurdering bør slike bostyrere bare omfattes av enkelte av bestemmelsene i den nye loven. Flere av lovens bestemmelser er knyttet til etablering av kundeforhold (for eksempel gjelder dette plikt til å foreta identitets-

kontroll og registrere opplysninger), og vil således ikke være aktuelle for bostyrere. Etter en konkret vurdering foreslår Regjeringen at lovforslaget §§ 7, 8, 11, 16 og 17 gjøres gjeldende for advokater i egen-skap av bostyrere, jf. lovforslaget § 4 fjerde ledd.

Det vises til lovforslaget § 4 andre ledd nr. 7 og fjerde ledd.

3.6.2 Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet, ser at en viktig problemstilling i forslaget om utvidet rapporteringsplikt synes å være den saklige avgrensningen for når advokater og andre som ervervsmessig eller stadig yter selvstendig juridisk bistand, plikter å rapportere til ØKOKRIM. Mye av det personene listet opp i § 4 utfører i sine yrker, vil også mange advokater ha som en del av sitt virke. Det er derfor naturlig at den delen av advokatvirksomheten som gjelder finansielle transaksjoner, eiendomstransaksjoner og transaksjoner av løsøre over en viss verdi, også faller inn under lovens anvendelsesområde. Flertallet er av den oppfatning at en særordning for advokater der disse har mindre omfattende rapporteringsplikt enn de øvrige i lovforslaget § 4, ville være uheldig i seg selv. Samtidig går ikke forslaget så langt at klientenes normale og nødvendige tillit til advokaten skulle bli svekket. Flertallet ser positivt på at Advokatforeningen langt på vei følger forslaget, selv om foreningens primærforslag i sin høringsuttalelse ønsket en noe mer begrenset rapporteringsplikt enn det fremlagte forslaget.

Flertallet slutter seg til forslaget om rapporteringsplikten for advokater slik den framkommer i lovforslaget § 4.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet vil peke på at advokater er utsatt for å bli misbrukt til å hvitvaske utbytte fra straffbare handlinger. Disse medlemmer ønsker derfor en lovformulering som gir advokater størst mulig frihet til å rapportere om mistenkelige transaksjoner uten å risikere straffeansvar. Disse medlemmer vil videre peke på at arbeidet mot hvitvasking av utbytte kan komme til å utvikle seg raskt, og at det derfor kan være hensiktsmessig med en generell lovparagraf, og at mer detaljerte avgrensninger reguleres i forskrift. Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

"I lov om tiltak mot hvitvasking av utbytte fra straffbare handlinger mv. (hvitvaskingsloven) skal

§ 4 annet ledd nr. 7 lyde:

Advokater og andre som ervervsmessig eller stadig yter selvstendig juridisk bistand

§ 4 nytt fjerde ledd skal lyde:

Kongen kan i forskrift fastsette unntak fra rapporteringsplikten for juridiske og fysiske personer som omfattes av annet ledd nr. 7."

3.7 Forhandlere av verdifulle gjenstander

3.7.1 Sammendrag

Endringsdirektivet krever at forhandlere av verdifulle gjenstander mv. skal omfattes av hvitvaskingsregelverket dersom det betales kontant for et beløp på 15 000 euro eller mer. Gjennomføringen i norsk rett reiser spørsmål i flere retninger.

Et første spørsmål gjelder hvilke transaksjonsformer som skal omfattes. Arbeidsgruppen anfører at regelverket også bør omfatte situasjoner hvor det gis selgerkreditt, selv om det i slike tilfeller ikke "betales kontant" for gjenstanden. Regjeringen slutter seg til dette, og viser til at det ellers ville være enkelt å omgå regelverket. Det foreslås derfor i samsvar med arbeidsgruppens forslag at regelverket skal omfatte "transaksjoner som gjelder" et nærmere angitt beløp. I tillegg til selgerkreditt, omfatter transaksjonsbegrepet også betaling med elektroniske penger. Når det gjelder den nærmere forståelse av "elektroniske penger", vises til lov 13. desember 2002 nr. 74 om e-pengeforetak.

Flere høringsinstanser har reist spørsmål ved arbeidsgruppens forslag om å avgrense plikten mot betaling foretatt med betalings- eller kredittkort. I Banklovkomisjonens utredning NOU 1994: 19 legger kommisjonen til grunn at betalingskort omfatter elektronisk eller manuelt benyttet uttaks-, debet- og kredittkort for uttak eller overføring av penger. Begrepet omfatter ikke elektroniske penger.

Muligheten til å spore opp informasjon om en transaksjon vil vanligvis være større ved transaksjoner foretatt med betalingskort enn ved kontant betaling. Informasjonstilgangen vil imidlertid bero på bl.a. hvem som er utsteder av betalingskortet og hvilken type betalingskort som benyttes. Avgrensningen mot betalinger med betalingskort vil kunne medføre at enkelte mistenkelige transaksjoner ikke blir undersøkt og rapportert. På den annen side vil hvitvaskingsrisikoen trolig være mindre ved betaling med betalingskort knyttet til direkte trekk på bankkonto i Norge. Regjeringen foreslår etter en helhetsvurdering en hjemmel til i forskrift å fastsette at loven skal gjelde ved betaling med betalingskort.

Et annet spørsmål er hvilken beløpsgrense som skal gjelde. Arbeidsgruppen foreslo at transaksjoner på mer enn 100 000 kroner skulle omfattes. Arbeidsgruppen begrunner ikke forslaget nærmere, men det fremgår at en kun tar sikte på å gjennomføre direktivets minimumsregler. Etter Regjeringens vurdering er dette beløpet for høyt, særlig med tanke på at for-

slaget kun gjelder kontanttransaksjoner. Hvitvaskingsfaren er særlig stor ved slike kontanttransaksjoner. Beløpsgrensen bør derfor etter Regjeringens vurdering settes vesentlig lavere enn 100 000 kroner. Etter en helhetsvurdering vil Regjeringen foreslå at grensen settes til 40 000 kroner. Det kan etter Regjeringens vurdering ikke anses som en uforholdmessig byrde at forhandlere som mottar mer enn 40 000 kroner i kontanter pålegges visse plikter i forhold til hvitvaskingsregelverket, særlig sett i lys av den hvitvaskingsfare slike transaksjoner vil kunne innebære. Heller ikke personvern hensyn mv. bør tilsi en vesentlig høyere grense, siden en ofte vil kunne velge å foreta betaling gjennom det alminnelige banksystemet (og dermed unngå de særskilte reglene for forhandlere mv.).

Betaling av gjenstander ved transaksjoner på 40 000 kroner eller mer vil etter Regjeringens vurdering ikke innebære at det etableres et "kundeforhold" mellom forhandler og kjøper.

Regjeringen har vurdert om tiltakene bør omfatte selgere av tjenester mv. (for eksempel håndverkertjenester). Regjeringen foreslår imidlertid ikke i denne omgangen en slik utvidelse av anvendelsesområdet. Det vises til at endringsdirektivet ikke krever dette. Videre vises det til at Bokføringsutvalget i NOU 2002: 20 Ny bokføringslov kapittel 9.12 har vurdert tiltak mot hvitvasking av penger i tilknytning til bokføring og dokumentasjon av transaksjoner og oppbevaring mv. Bokføringsutvalget uttaler bl.a.:

"Etter utvalgets oppfatning er det nærliggende å se nærmere på regelverket for dokumentasjon av kontanttransaksjoner generelt, og det vises til uttalelser i FATFs konsultasjonsdokument om ønskeligheten av å erstatte kontanttransaksjoner med sporbare alternativer. Intensjonen bak hvitvaskingsregelverket er at det skal være vanskeligere for de kriminelle å anvende utbyttet av de kriminelle handlingene, eller omgjøre utbyttet til verdier som ikke så lett kan føres tilbake til lovbruddet, herunder investere utbyttet fra straffbare handlinger i fast eiendom, biler, båter, verdipapirer, forretningsvirksomhet osv. Hensikten med hvitvaskingsreglene kan oppnås bl.a. ved å sette grenseverdier for muligheten til å opptre anonymt i slike transaksjoner. Dette vil i praksis kunne oppnås ved å sette regler for dokumentasjon av kontanttransaksjoner."

Bokføringsutvalget foreslår på denne bakgrunn at det i ny bokføringsforskrift fastsettes at selger plikter å angi kjøpers navn og adresse i salgsdokumentasjonen der betaling skjer med kontanter for et beløp på 100 000 norske kroner eller mer inklusive merverdiavgift, eller et tilsvarende beløp i annen valuta. Forslaget vil også omfatte tjenester mv. Salgsdokumentasjon er etter utvalgets forslag oppbevaringspliktig regnskapsmateriale. Reglene vil således bidra til å gjøre større kontanttransaksjoner sporbare, ved at kjøpers navn og adresse vil foreligge hos selgeren.

Regjeringen foreslår som nevnt ovenfor ikke at tjenester mv. skal omfattes i denne omgangen. Regjeringen vil imidlertid følge utviklingen på dette området, og eventuelt foreslå endringer i hvitvaskingsregelverket dersom erfaringer viser at det er nødvendig for en effektiv forebygging og bekjempelse av hvitvasking av utbytte.

Regjeringen slutter seg ikke til NARFs uttalelse om at anvendelsesområdet bør avgrensnes til forhandlere av enkelte typer verdifulle gjenstander. Hvitvaskingsrisikoen vil foreligge ved alle transaksjoner som involverer denne type kontanttransaksjoner, uavhengig av hvilke gjenstander det dreier seg om. For øvrig vil neppe en positiv angivelse av enkelte forhandlere være i samsvar med direktivet. Det vises også til at en tilsvarende løsning er valgt i dansk rett, jf. LKB nr. 734 av 30. august 2002 § 1 stk. 2 nr. 5.

Det vises til lovforslaget § 4 andre ledd nr. 8.

3.7.2 *Komiteens merknader*

Komiteen slutter seg til Regjeringens forslag.

3.8 Spillvirksomhet og kasinoer

3.8.1 *Sammendrag*

Arbeidsgruppen har foreslått at Regjeringen i forskrift kan fastsette lovens anvendelse for spillvirksomhet, herunder kasinoer, jf. lovforslaget § 4 femte ledd. Arbeidsgruppen har som begrunnelse for sitt forslag bl.a. vist til revisjonen av FATF-anbefalingene og eksempler i rettspraksis på at slik virksomhet benyttes til hvitvasking.

Regjeringen viser til at kasinoer er forbudt i Norge. Spørsmålet er derfor slik Regjeringen ser det, om loven bør gjelde for spillvirksomhet generelt sett.

Regjeringen er kjent med at FATF i sitt seneste forslag til reviderte anbefalinger ikke vil anbefale at spillvirksomhet skal omfattes av regler om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering. Dette er heller ikke en eksplisitt forpliktelse etter direktivet. Etter Regjeringens syn foreligger det imidlertid en særlig risiko for at spillvirksomhet utnyttes i forbindelse med hvitvasking av utbytte fra straffbare handlinger. Det vises bl.a. til arbeidsgruppens henvisninger til rettspraksis og ØKOKRIMs høringsuttalelse. Regjeringen har merket seg at Norsk Tipping og Norsk Rikstoto m.fl., som anses for å være de største aktørene i dette markedet, stiller seg positive til arbeidsgruppens forslag.

Det synes ut ifra høringsinstansenes uttalelser som om det er ulike typer tiltak som vil kunne bidra til å redusere hvitvaskingsrisikoen, bl.a. å påby registrering av alle spillere. Hvitvaskingsreglenes anvendelse for spillvirksomhet vil kunne reise enkelte særlige spørsmål. Det antas at det vil bli behov for nærmere regler om lovens anvendelse for spillvirksomhet. Slike regler vil forutsette et nærmere samarbeid

mellom flere berørte virksomheter. Det foreslås derfor at Kongen i forskrift kan fastsette regler om lovens anvendelse for spillvirksomhet. Ved fastsettelse av slik eventuell forskrift vil også personvern hensyn stå sentralt. Dette innebærer også at EØS-forpliktelsene mht. kasinoer vil kunne gjennomføres, dersom det åpnes for kasinoer i Norge.

Det vises til lovforslaget § 4 femte ledd.

3.8.2 *Komiteens merknader*

Komiteen slutter seg Regjeringens forslag.

Komiteen viser til omtalen av behovet for tiltak mot hvitvasking i forbindelse med spillvirksomhet. Spillvirksomhet ligger godt til rette for hvitvasking av kriminelle penger, direkte gjennom spill eller ved oppkjøp av vinnerkuponger. Dette er et område som i dag i utstrakt grad blir benyttet til hvitvaskingsformål. Komiteen støtter derfor at det gis hjemmel til forskrift som kan gi loven anvendelse for spillvirksomhet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kystpartiet forutsetter at en slik forskriftshjemmel benyttes.

Disse medlemmer viser til at Lotteritilsynet mener det mest effektive tiltaket mot hvitvasking i pengespillmarkedet er å påby registreringsplikt for spillerne. Slik vil kuponger og kvitteringer være registrert på en bestemt spiller og ikke lenger kunne omsettes og brukes til hvitvasking. Økokrim påpeker at man i dag kan vinne forholdsvis store gevinster uten å bli registrert, og Økokrim har også erfaring for at vinnerkuponger omsettes og benyttes til å dokumentere tilsynelatende lovlige inntekter. På denne bakgrunn går disse medlemmer inn for at deltakelse i pengespill skal foregå registrert, og fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen på egnet måte fremme forslag om registreringsplikt ved pengespill."

3.9 **Personer eller virksomheter som mot betaling tilbyr tilsvarende tjenester, som advokater, revisorer etc.**

3.9.1 *Sammendrag*

Arbeidsgruppen foreslår at hvitvaskingsreglene skal gjelde for personer og foretak som tilbyr tilsvarende tjenester som nevnt i lovforslaget § 4 andre ledd nr. 1 til 8.

Ingen høringsinstanser har spesielle merknader til forslaget.

Regjeringen slutter seg til arbeidsgruppens forslag. En slik bestemmelse vil fange opp personer mv. som ikke er omfattet av de alminnelige konsesjonsre-

glene, men som likevel driver med virksomhet som etter sin art bør omfattes av regelverket.

Det vises til lovforslaget § 4 andre ledd nr. 9.

3.9.2 *Komiteens merknader*

Komiteen slutter seg til Regjeringens forslag.

3.10 **Inkassoforetak**

3.10.1 *Sammendrag*

Med inkassovirksomhet forstås ervervsmessig eller stadig inndrivning av forfalte pengekrav på vegne av tredjemenn, jf. inkassoloven § 2. I tillegg omfattes oppkjøp av forfalte pengekrav og egen inndrivning av disse.

Det er ingen internasjonale forpliktelser som krever at inkassoforetak skal omfattes av hvitvaskingsreglene. Det må imidlertid vurderes konkret om inkassovirksomhet særlig kan tenkes å bli brukt i tilknytning til hvitvasking. Det vises til hvitvaskingsdirektivet artikkel 12. I vurderingen må det bl.a. tas hensyn til belastningen pliktene påfører virksomheten og personvernet for den enkelte. Regjeringen er i utgangspunktet enig med Kredittilsynet i at inkassoforetak kan være praktisk egnet til hvitvaskingsformål og at inkassoforetak vil kunne bidra til å forebygge og avdekke hvitvasking. Det vises i den anledning til Ot.prp. nr. 22 (1995-1996) punkt 3.1 hvor Regjeringen foreslo at inkassatorer skulle omfattes av virkeområdet. Forslaget ble imidlertid ikke vedtatt av Stortinget, jf. Innst. O. nr. 50 (1995-1996) punkt 1.1 og 2.1.2.

Etter Regjeringens syn bør imidlertid konsekvensene av forslaget og den nærmere utforming av pliktene utredes noe nærmere. Regjeringen foreslår derfor en forskriftshjemmel til å underlegge inkassoforetak hvitvaskingsloven.

Det vises til lovforslaget § 4 femte ledd.

3.10.2 *Komiteens merknader*

Komiteen slutter seg til Regjeringens vurdering og har sluttet seg til lovforslaget § 4 femte ledd ovenfor i punkt 3.7.2.

3.11 **Verdipapirregistre**

Regjeringen viser til at det ikke er en forpliktelse etter direktivet å inkludere verdipapirregistre i hvitvaskingsregelverket. Det vises imidlertid til hvitvaskingsdirektivet artikkel 12, der det fremgår at medlemsstatene skal påse at hvitvaskingsreglene gjøres gjeldende for andre virksomheter dersom disse utøver virksomhet som særlig kan tenkes å bli brukt til hvitvasking av penger. Det må foretas en konkret vurdering av denne risikoen. I vurderingen må det bl.a. tas hensyn til belastningen pliktene påfører virksomheten og personvernet for den enkelte.

Når det gjelder hvitvaskingsreglens anvendelse for verdipapirregistre, uttalte Regjeringen i Ot.prp. nr. 39 (2001-2002) om lov om registrering av finansielle instrumenter (verdipapirregisterloven) (s. 96) følgende:

"Flertallet i utvalget legger til grunn av departementet skal vurdere hvorvidt hvitvaskingsbestemmelsene i finansvl. § 2-17 skal gjøres gjeldende overfor verdipapirregistre. Etter gjeldende regler er ikke VPS underlagt reglene om tiltak mot hvitvasking av penger. Bakgrunnen for dette er at all kontakt mellom den enkelte investor og VPS skjer gjennom en kontofører. Dersom et verdipapirregister eventuelt skulle ha direkte kontakt med investorer er det departementets foreløpige vurdering at hvitvaskingsreglene bør gjelde."

Finanskomiteen sluttet seg til Regjeringens vurdering, jf. Innst. O. nr. 47 (2001-2002) punkt 9.4.1.

Etter den opphevede verdipapirsentralloven § 3-1 var alle foretak som kunne opptre som kontoførere, omfattet av hvitvaskingsreglene (dette gjaldt bl.a. banker, Norges Bank, enkelte verdipapirforetak og kredittforetak, forvaltningsselskap for verdipapirfond). Verdipapirregisterloven trådte i kraft 1. januar 2003. Etter verdipapirregisterloven § 6-5 fastsetter verdipapirregisteret selv regler om bl.a. bruk av eksterne kontoførere. I tillegg kan registeret selv være kontofører. Slike regler skal godkjennes av Kredittilsynet, jf. verdipapirregisterloven § 1-2. Kredittilsynet har ved brev 18. desember 2002 godkjent utfyllende regler for Verdipapirsentralen ASA, jf. verdipapirregisterloven § 1-2. Godkjennelsen ble gitt med bl.a. følgende vilkår:

"Før VPS selv og foretak som ikke er omfattet av hvitvaskingsforskriften eller tilsvarende regler etter sitt hjemlands rett kan være kontofører i VPS, skal VPS fremlegge for godkjenning regler for legitimasjonskontroll mv etter hvitvaskingsforskriften som skal gjelde for VPS selv som kontofører og eventuelle andre kontoførere som ikke er underlagt hvitvaskingsforskriften eller tilsvarende regler etter sitt hjemlands rett."

VPS har i sin høringsuttalelse bedt om at problemstillingen utredes nærmere før hvitvaskingsreglene gjøres gjeldende for verdipapirregistre. Regjeringen er i utgangspunktet enig i at lovens anvendelse for verdipapirregistre reiser enkelte særlige spørsmål. Regjeringen viser imidlertid til at kontoførere i den nye Verdipapirsentralen ASA allerede er underlagt hvitvaskingsreglene gjennom Kredittilsynets nevnte vilkår. Av hensyn til rettsenhet og forutberegnelighet for eventuelle andre søkere om å etablere verdipapirregistre, mener Regjeringen at hvitvaskingsreglens anvendelse for verdipapirregistre bør lovfestes.

Det vises til lovforslaget § 4 første ledd nr. 10.

3.11.1 *Komiteens merknader*

Komiteen slutter seg til Regjeringens forslag.

3.12 Regulerede markeder (børser og autoriserte markedsplasser)

3.12.1 *Sammendrag*

Børser og autoriserte markedsplasser er ikke underlagt hvitvaskingsreglene etter gjeldende rett.

Regjeringen er ikke kjent med at internasjonale forpliktelser eller erfaringer anbefaler at regulerede markeder skal underlegges hvitvaskingsreglene. Etter hvitvaskingsdirektivet artikkel 12 skal imidlertid medlemsstatene påse at hvitvaskingsreglene gjøres gjeldende for andre virksomheter dersom disse utøver virksomhet som særlig kan tenkes å bli brukt til hvitvasking av penger. Det må foretas en konkret risikovurdering. I vurderingen må det bl.a. tas hensyn til belastningen pliktene påfører virksomheten og personvernet for den enkelte.

Kredittilsynet har bl.a. pekt på at andre enn verdipapirforetak kan være medlem av norsk børs, herunder enkeltpersoner og foretak og personer hjemmehørende i andre land og i land utenfor EØS-området. Det er videre ikke et krav at pengeoppjøret skal skje gjennom en norsk bank. Etter Regjeringens syn vil dette kunne innebære at handel på børser kan brukes som ledd i å skjule opprinnelsen til utbytte.

Etter Regjeringens vurdering bør imidlertid konsekvensene av forslaget og utformingen av pliktene utredes noe nærmere, jf. bl.a. tilknytning til endringer i investeringstjenestedirektivet (ISD-direktivet). Regjeringen foreslår derfor en forskriftshjemmel til å underlegge regulerede markeder hvitvaskingsloven.

Det vises til lovforslaget § 4 femte ledd.

3.12.2 *Komiteens merknader*

Komiteen slutter seg til Regjeringens vurdering og har sluttet seg til lovforslaget § 4 femte ledd ovenfor i punkt 3.7.2.

3.13 Lovens anvendelse for ansatte mv.

3.13.1 *Sammendrag*

Arbeidsgruppen foreslår i sitt lovutkast § 1 første ledd og andre ledd at loven skal gjelde for nærmere angitte "fysiske og juridiske personer, deres ansatte og enhver som utfører funksjoner på deres vegne". I tillegg til dette, tilføyes i forslagets andre ledd "i utøvelsen av deres virke".

Arbeidsgruppen uttaler følgende om regelverkets anvendelse for ansatte i forbindelse med revisorer og regnskapsførere:

"Det er ikke bare ansatte med utdanning som revisorer eller regnskapsførere som omfattes, men alle ansatte i en virksomhet som nevnt i lovforslaget § 1 andre ledd nr. 1, som har en funksjon som medfører at de innehar opplysninger som kan gi mistanke om hvitvasking og terrorfinansiering."

Regjeringen legger til grunn at hensikten med tilføyselsen "i utøvelsen av deres virke" i arbeidsgruppens lovutkast § 1 andre ledd, er å avgrense rekkevidden av reglene for "fysiske personer" til å gjelde under utøvelsen av deres profesjoner. En tilsvarende avgrensning er ikke relevant for juridiske personer. Regjeringen viser for øvrig til at dette er i samsvar med direktivets ordlyd. Regjeringen slutter seg til arbeidsgruppens forslag på dette punktet.

Etter gjeldende rett er legitimasjonsplikten, undersøkelsesplikten og plikt til å oversende ytterligere opplysninger til ØKOKRIM gjort tilsvarende gjeldende for "tjenestemenn", jf. finansvl. § 2-17. Regjeringen mener at det er hensiktsmessig å videreføre gjeldende avgrensninger mht. til hvilke plikter som skal gjelde direkte for ansatte etter den nye loven. Det vises bl.a. til at flere av pliktene etter loven retter seg direkte mot foretaket eller virksomheten som sådan, for eksempel etablering av kontrollrutiner. Dette er også i tråd med direktivet. Regjeringen slutter seg således ikke til NARFs uttalelse om at rapporteringsplikten bør begrenses til oppdragsansvarlig.

3.13.2 *Komiteens merknader*

Komiteen slutter seg til Regjeringens vurdering.

3.14 Foretak og personer som utfører tjenester på vegne av rapporteringspliktige

3.14.1 *Sammendrag*

Regjeringen foreslår at loven også skal gjelde for foretak og personer som utfører tjenester på vegne av rapporteringspliktige. Ansvar for den som utfører tjenester på vegne av en advokat eller en annen som er nevnt i lovforslaget § 4 andre ledd nr. 7 er begrenset på samme måte som for vedkommende selv. Medhjelperen vil dermed bare omfattes av loven dersom han bistår en advokat eller en annen som ervervsmessig eller stadig yter selvstendig juridisk bistand, og bare når det gjelder den type transaksjoner som samme bestemmelse andre ledd nr. 6 nevner. Tilsvarende gjelder for medhjelpere til andre grupper som bare omfattes av loven på nærmere vilkår.

Det vises til lovforslaget § 4 tredje ledd.

3.14.2 *Komiteens merknader*

Komiteen slutter seg til Regjeringens forslag.

4. UNDERSØKELSESG OG RAPPORTERINGSPLIKTENS OMFANG MV.

4.1 Utvidelse av undersøkelses- og rapporteringsplikten

4.1.1 *Sammendrag*

Institusjonenes undersøkelsesplikt følger av finansvl. § 2-17 tredje ledd. Dersom en finansinstitusjon har mistanke om at en transaksjon har tilknytning til utbytte av en straffbar handling, eller til forhold som rammes av straffeloven § 147 a eller § 147 b, plikter den å foreta nærmere undersøkelser for å få bekreftet eller avkreftet mistanken. Undersøkelsesplikten gjelder likevel ikke dersom det er grunn til å tro at utbyttet stammer fra en eller flere handlinger som etter loven ikke kan medføre høyere straff enn fengsel i 6 måneder. Undersøkelsesplikten gjelder også for institusjonens tjenestemenn.

Strafferammebegrensningen ble innført etter forslag fra finanskomiteen, jf. Innst. O. nr. 50 (1995-1996). Arbeidsgruppen foreslår å oppheve strafferammebegrensningen. Ved en utvidelse av undersøkelses- og rapporteringsplikten må det etter Regjeringens syn foretas en vurdering hvor bl.a. hensynet til en effektiv bekjempelse av økonomisk kriminalitet avveies i forhold til de belastninger tiltakene pålegger de rapporteringspliktige, samt til personvernhen-syn for de personer og virksomheter som kan bli rapportert etter regelverket. Regjeringen mener at undersøkelses- og rapporteringsplikten er et viktig tiltak som bidrar til en effektiv forebyggelse og bekjempelse av hvitvasking og terrorfinansiering.

Regjeringen mener i likhet med arbeidsgruppen at undersøkelses- og rapporteringsplikten bør være klar og enkel å praktisere, både av hensyn til at plikten skal praktiseres av personer med begrenset kjennskap til strafferett, og at overtredelser av meldeplikten er straffbare. Etter Regjeringens syn vil en generell regel om at undersøkelses- og rapporteringsplikten inntrer ved mistanke om at en transaksjon har tilknytning til utbytte av enhver straffbar handling, være enklere å praktisere for rapporteringspliktige og deres ansatte. En slik bestemmelse vil også være retts teknisk enkel. At strafferammebegrensningen kan medføre tvil hos de rapporteringspliktige, understrekes ved at det vil være en plikt til å rapportere mistanke om overtredelse av straffebud med strafferamme på bøter og fengsel i inntil 6 måneder, mens det ikke vil foreligge meldeplikt ved straffebud med strafferamme på fengsel i inntil 6 måneder. Det vises også til at en rekke straffebestemmelser har en strafferamme på fengsel inntil 6 måneder for alminnelige overtredelser (som ikke må rapporteres), men de grove overtredelsene kan straffes med fengsel i mer enn 6 måneder (som skal rapporteres). Det er lite realis-

tisk å forvente at de rapporteringspliktige vil ha kunnskap om slike skiller.

Regjeringen har i vurderingen sett hen til gjennomføringen av tilsvarende bestemmelser i andre land. I dansk hvitvaskingslovgivning er det ikke fastsatt tilsvarende strafferammebegrensningen, som i gjeldende norsk rett. Det vises til dansk lov 30. august 2002 nr. 734 § 10, jf. § 2. I svensk hvitvaskingslovgivning var undersøkelses- og rapporteringsplikten tidligere knyttet til transaksjoner som gjaldt midler som kunne antas å stamme fra "brottslige forvärv av allvarligare slag". Slike lovbrudd ble definert som lovbrudd som kunne medføre mer enn 6 måneders fengsel. Strafferammebegrensningen ble imidlertid endret ved lov 1999:162. Etter endringen skal foretakene granske og rapportere alle transaksjoner som mistenkes for å utgjøre hvitvasking ("skäligen kan antas utgöra penningtvätt"), jf. § 9.

Mottaker av meldingene er ØKOKRIMs Hvitvaskings- og etterretningsenhet. Denne enheten har vært i virke siden 1994 og har utviklet rutiner og systemer for innrapporterte opplysninger. Enheten har etablert et godt forhold til rapporteringspliktige institusjoner. Regjeringen mener i likhet med arbeidsgruppens vurdering at ØKOKRIM kan vurdere alvorligheten i det straffbare forholdet. Kontrollutvalget for tiltak mot hvitvasking av penger overvåker ØKOKRIMs håndtering av opplysningene.

Etter Regjeringens syn tilsier personvern hensyn at det må utvises stor forsiktighet med skriftlige innrapporterte personlige opplysninger. I den forbindelse nevnes at det i forskrift 15. desember 2000 nr. 1265 til personopplysningsloven (personopplysningsforskriften) § 7-22 er fastsatt et unntak fra konsesjonsplikt etter personopplysningsloven § 33 første ledd for finansinstitusjoners behandling av opplysninger som fremkommer ved institusjonens undersøkelser etter finansvl. § 2-17. Unntaket gjelder imidlertid bare dersom det utelukkende behandles opplysninger som fremkommer ved institusjonens undersøkelser etter finansvl. § 2-17, og personopplysningene behandles for det formål som følger av finansvl. § 2-17 og tilhørende forskrifter. Regjeringen legger til grunn at personopplysningsforskriften må endres slik at nevnte unntak også vil gjelde for de nye rapporteringspliktige. Det vises for øvrig til Regjeringens vurdering i Ot.prp. nr. 22 (1995-1996) s. 13-15. Regjeringen slutter seg etter dette til arbeidsgruppens forslag, og foreslår at strafferammebegrensningen oppheves.

Et særskilt spørsmål er om andre former for lovbrudd enn hvitvasking av utbytte og finansiering av terrorisme bør omfattes av rapporteringsplikten. Det vises i den anledning til at Utenriksdepartementet tar til orde for at rapporteringsplikten utvides til også å gjelde ved mistanke om at en transaksjon har tilknyt-

ning til forhold som rammes av forskrift gitt i medhold av lov 7. juni 1968 nr. til gjennomføring av bindende vedtak av de Forente Nasjoners Sikkerhetsråd eller i medhold av lov 27. april 2001 nr. 14 om iverksetjing av internasjonale, ikke-militære tiltak i form av avbrot eller avgrensning av økonomisk eller annen samkvem med tredjestatar eller rørsler (tiltaksloven), uavhengig av om transaksjonen kan knyttes til hvitvasking av utbytte eller terrorfinansiering. Regjeringen er i utgangspunktet skeptisk til å utvide virkeområdet til rapporteringsplikten uten at spørsmålet har vært utredet eller vært gjenstand for alminnelig høring. Regjeringen vil derfor ikke nå følge opp Utenriksdepartementets forslag.

Det vises til lovforslaget § 7 første ledd og § 10.

4.1.2 Komiteens merknader

Komiteen er av den oppfatning at undersøkelsesplikten, som foreslås i forslaget § 7 for virksomhet eller person som nevnt i forslaget § 4, er forholdsvis problematisk. På den ene siden har en behovet for effektivt å avdekke hvitvasking som igjen kan avsløre alvorlig kriminalitet. På den andre siden åpner forslaget for en forholdsvis omfattende sanksjonsbestemt undersøkelsesplikt for den bankansatte, eiendomsmegleren osv, som tillegger undersøkeren et alvorlig ansvar. Normalt må slikt ansvar overlates politiet. Det er kun i helt spesielle tilfeller at det offentlige bør pålegge private undersøkelsesplikt. Spørsmålet blir derfor om avdekking av hvitvasking er et slikt unntakstilfelle. Komiteen er av den oppfatning at en i en slik vurdering også må legge vekt på den inngripen som gjøres overfor enkeltindivider når disse blir rapportert uten at de har gjort noe ulovlig.

Komiteen er av den oppfatning at den foreslåtte undersøkelses- og rapporteringsplikten ikke går særlig dypt inn i den enkeltes personlige sfære, da det kun dreier seg om en rapportering av økonomiske transaksjoner, og ikke f.eks. helseopplysninger. De fleste skatteyttere er i dag vant med at arbeidsgivere, finansinstitusjoner etc. melder fra til ligningsmyndighetene om skatteyterens økonomiske forhold gjennom det siste året. I et personvernperspektiv må en også vektlegge hvem informasjonen tilflyter. Økokrims hvitvaskingsenhet må i en slik sammenheng fremheves som en sikker forvalter av personopplysningene. Komiteen legger vekt på at kontrollutvalget for tiltak mot hvitvasking er foreslått videreført som kontrollinstans for Økokrim. Antall ansatte i hvitvaskingsenheten i Økokrim er forholdsvis lavt. Også dette er positivt i et personvernperspektiv. Komiteen vil til slutt bemerke at reglene for taushetsplikten for Økokrims behandling av hvitvaskingsopplysningene foreslås gjort tilsvarende de alminnelige reglene om taushetsplikt i straffeprosessloven og politiloven. Det vil si at Økokrim vil kunne

dele opplysninger med andre i politiet som har saklig grunn til å få opplysningene i arbeidet med sine saker uten å måtte åpne straffesak. Komiteen er av den oppfatning at den foreslåtte innsnevringen av dagens regler om taushetsplikt for Økokrims behandling av hvitvaskingsmeldingene er mindre betenkelig ut fra et personvern hensyn, sett i forhold til gevinsten en oppnår med mer effektiv straffefølgning. Komiteen vil derfor støtte den foreslåtte undersøkelses- og rapporteringsplikten.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, vil peke på at for å få dømt skyldige i hvitvasking av utbytte kan det være avgjørende at personer som har avdekket mistenkelige transaksjoner, kan vitne i en rettssak. Både personer som rapporterer om mistenkelige forhold og som vitner i rettssaker kan bli utsatt for trusler fra mistenkte, siktede eller senere straffedømte personer. Flertallet mener at det er viktig å hindre at kriminelle gjennom å true vitner slipper straff. Flertallet mener derfor at det er av stor betydning at identiteten til rapportørene voktes, og at rapportører og vitner som blir utsatt for trusler får tilstrekkelig beskyttelse fra politiet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kystpartiet vil framheve at representanter for berørte arbeidstakerorganisasjoner har uttrykt skepsis til undersøkelses- og rapporteringsplikten, og at denne skepsis er forsterket av at Økokrims særskilte taushetsplikt i hvitvaskingssaker foreslås opphevet. Det fryktes at dette kan resultere i fare for at mistenkte, siktede eller senere straffedømte personer kan utøve trusler mot den som har meldt saken til Økokrim. Disse medlemmer er innforstått med at slikt forekommer. I denne forbindelse bør spørsmålet om det bør være forbud for å bruke den som rapporterer som vitne i rettssaken, kunne utredes nærmere av departementet, selv om disse medlemmer er innforstått med at det kan være sterke rettssikkerhetshensyn mot et slikt bevisforbud.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen utrede om den som er pålagt å rapportere om mulig hvitvasking bør kunne ha rett til å nekte å vitne i en eventuell rettssak."

4.2 Undersøkelses- og rapporteringsplikten omfang for de nye rapporteringspliktige

4.2.1 Sammendrag

Arbeidsgruppen har foreslått at undersøkelses- og rapporteringsplikten skal gjelde likt for alle rapporteringspliktige. Norges Autoriserte Regnskapsføreres Forening (NARF) har i sin høringsuttalelse uttalt at det savnes en større differensiering av regelsettet, herunder ut ifra de ulike roller rapporteringspliktige kan ha i forhold til sine kunder. Regjeringen viser til at direktivet ikke åpner for å avgrense undersøkelses- og rapporteringsplikten for bl.a. revisorer og regnskapsførere til enkelte nærmere angitte situasjoner, til forskjell fra hva direktivet åpner for overfor advokater. Regjeringen slutter seg derfor til arbeidsgruppens forslag.

Det legges til grunn at det fastsettes nærmere regler til gjennomføring og utfylling av loven i forskrift.

4.2.2 Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til Regjeringens vurdering.

4.3 Unntak fra rapporteringsplikten for advokater mv.

4.3.1 Sammendrag

Et første spørsmål er om en bør benytte adgangen til å gi slike unntak fra rapporteringsplikten. Samtlige høringsinstanser synes å støtte at det gis et unntak for advokater. Regjeringen er også enig i arbeidsgruppens vurdering av at det særlige forholdet mellom advokat og klient tilsier at en bør benytte muligheten i direktivet til å fastsette visse unntak fra rapporteringsplikten for advokater. Rapporteringsplikten må for øvrig vurderes i lys av at Regjeringen har foreslått at regelverket bare skal gjelde for advokater i tilknytning til finansielle transaksjoner mv. Unntaksbestemmelsen vil således bare ha betydning i de tilfeller regelverket får anvendelse. Arbeidsgruppen har utformet to alternative forslag til unntaksbestemmelse. Høringsinstansene har vært delt i sitt syn på hvilket alternativ som foretrekkes.

Etter begge alternativer skal det gjøres unntak for opplysninger som advokaten mottar "før, under og etter en rettssak". I likhet med samtlige høringsinstanser slutter Regjeringen seg til at det bør gjelde et unntak fra rapporteringsplikten i slike situasjoner. Forslaget reiser imidlertid enkelte avgrensingsproblemer. Et spørsmål gjelder unntak for opplysninger mottatt "før" en rettssak. Regjeringen antar i likhet med arbeidsgruppen at det må foreligge en rimelig klar mulighet for en forestående rettssak for at unntaket fra rapporteringsplikten skal inntre.

Etter direktivet kan det i tillegg gjøres unntak for opplysninger advokater mottar i tilknytning til å

"fastslå klientens rettsstilling". Høringsinstansene er delt i synet på om en bør benytte dette unntaket. Etter Regjeringens syn bør en benytte dette unntaket i norsk rett. Allmennheten bør fortsatt ha tilgang til juridisk ekspertise for å fastlegge sine rettslige posisjoner, også i de tilfeller en vil få avklart om en har operert eller vil operere i lovens gråsoner. For å legge til rette for dette er det en forutsetning at opplysninger klienten gir sin advokat, ikke vil kunne tilflyte myndighetene. Det sentrale spørsmålet er således hvordan et slikt unntak bør utformes i norsk rett.

En løsning kunne være å knytte unntaket til "rettshjelpvirksomhet" i domstoloven § 218. Begrepet angir rekkevidden for det såkalte advokatmonopolet. Det følger imidlertid av bestemmelsens forarbeider at begrepet "rettshjelpvirksomhet" skal tolkes forholdsvis vidt, og vil bl.a. omfatte utferdigelse av kontrakter mv., jf. Ot.prp. nr. 7 (1990-1991). Regjeringen slutter seg til arbeidsgruppens vurdering av at et unntak fra rapporteringsplikt basert på "rettshjelpvirksomhet" vil favne for vidt, og at et slikt unntak neppe ville være i samsvar med direktivet.

Regjeringen slutter seg på denne bakgrunn til arbeidsgruppens forslag, hvorefter unntaket utformes i tråd med ordlyden i direktivet ("fastslå klientens rettsstilling"). Unntaket bør ikke tolkes videre enn hensynet bak unntaket tilsier. Det sentrale innholdet i begrepet vil etter dette for det første omfatte advokaters arbeid med å fortolke gjeldende rett. For det andre vil begrepet omfatte advokatens vurdering av hvilke rettsregler som får anvendelse på de faktiske forhold i en gitt sak (subsumpsjonen). Dette er de to elementer som må vurderes for å fastslå klienters rettsstilling. Advokaters arbeid i andre sammenhenger vil etter Regjeringens vurdering ikke omfattes av unntaket, uavhengig av om det omfattes av "rettshjelpvirksomhet" i domstoloven § 218 eller ikke. I en rekke tilfeller vil advokater yte tjenester som dels faller innenfor og dels utenfor unntaket. Advokater vil da ha rapporteringsplikt om mistenkelige transaksjoner de blir kjent med i tilknytning til ytelse av tjenester som faller utenfor unntaket, uavhengig av om slike tjenester utgjør den vesentligste oppdragsmengde i forhold til den aktuelle klient eller ikke. Den nærmere avgrensning av unntaket vil trolig reise en rekke tolkningsspørsmål. Disse må finne sin løsning i praksis basert på ovennevnte tolkningsprinsipper, eventuelt ved at det gis forskrifter med hjemmel i lovens § 18.

Regjeringen foreslår etter dette at advokater og andre som ervervsmessig eller stadig yter rettshjelpvirksomhet ikke skal ha plikt til å rapportere om forhold de har fått kjennskap til gjennom arbeidet med å fastslå klientens rettsstilling eller om forhold de har fått kjennskap til før, under og etter en rettssak, når

forholdet har direkte tilknytning til rettstvisten, jf. lovforslaget § 12 første ledd.

Det foreslås i tråd med direktivet og arbeidsgruppens forslag at tilsvarende unntak skal gjelde for revisorer og regnskapsførere som bistår en advokat i de angitte situasjoner, jf. lovforslaget § 12 andre ledd.

Det vises til lovforslaget § 12.

4.3.2 *Komiteens merknader*

Komiteen ser positivt på at advokattjenester som kun går ut på å avklare klientens rettslige situasjon, ikke innebærer rapporteringsplikt for advokaten, jf. forslaget § 12 første ledd. Det er viktig for samfunnet at enkeltmennesker kan henvende seg til personer med taushetsplikt, også med saker som etter en nærmere vurdering kanskje kan være ulovlige. Komiteen slutter seg videre til departementets vurderinger som ligger til grunn for at advokater heller ikke har plikt til å rapportere forhold advokaten har fått kjennskap til før, under og etter en rettssak når forholdet har direkte tilknytning til rettstvisten. Komiteen er av den oppfatning at de foreslåtte unntaksbestemmelsene for rapporteringsplikten til advokater korresponderer godt med det aktuelle rådsdirektivet. Samtidig er det riktig at advokatenes rapporteringsplikt ikke snevres inn for mye idet de som ønsker å hvitvaske, ofte vil kunne søke å nyttiggjøre seg hjelp fra advokat. Komiteen slutter seg følgelig til lovforslaget § 12.

4.4 **Hvem skal advokater rapportere til**

4.4.1 *Sammendrag*

Arbeidsgruppen foreslår at hvitvaskingsmeldinger som hovedregel skal sendes til ØKOKRIM. Det foreslås imidlertid at advokater kan sende meldinger til Advokatforeningen, som etter en nærmere vurdering ("siling") skal videresende meldingene til ØKOKRIM.

Advokaters rapporteringsplikt vil reise en rekke særskilte tolkningsspørsmål (både i tilknytning til virkeområdet og unntak fra rapporteringsplikt), og det kan på den bakgrunn synes hensiktsmessig at advokater rapporterer til et organ som Advokatforeningen. Et slikt system vil imidlertid etter Regjeringens syn være problematisk, da det bl.a. vil kunne medføre at regelverket ikke blir enhetlig og korrekt anvendt. Videre vil et slikt system kunne skape forsinkelser og konflikter med hensyn til roller og kompetanse. Resultatet vil da kunne bli at meldingssystemet blir mindre effektivt enn forventet. I tillegg synes det ut fra personvern hensyn å være en bedre løsning at meldinger sendes direkte til et politiorgan med erfaring i å håndtere slike opplysninger. På denne bakgrunn mener Regjeringen at det er mest hensiktsmessig at også advokater rapporterer direkte til ØKOKRIM.

Regjeringen foreslår etter dette å videreføre gjeldende regel om at hvitvaskingsmeldinger skal sendes til ØKOKRIM, også for advokater.

Det vises til lovforslaget § 7 andre ledd.

4.4.2 *Komiteens merknader*

Komiteen slutter seg til Regjeringens vurdering og forslag.

5. LEGITIMASJONSKONTROLL, REGISTRERING OG OPPBEVARING AV OPPLYSNINGER MV.

5.1 Legitimasjonskontroll mv.

5.1.1 *Sammendrag*

"Kjenn-din-kunde-prinsippet" anses internasjonalt for å være et av de viktigste virkemidler for å hindre at finansielle system misbrukes til hvitvasking av utbytte eller finansiering av terrorisme. Det er av vesentlig betydning at rapporteringspliktige kjenner sine kunder for å kunne oppdage transaksjoner som kan innebære hvitvasking av utbytte fra straffbare handlinger og finansiering av terrorisme.

Et første spørsmål er hva som utløser plikt til å foreta legitimasjonskontroll. Plikten til å foreta legitimasjonskontroll utløses etter gjeldende rett ved etablering av forretningsforhold og ved enkelttransaksjoner som overstiger 100 000 kroner. I samsvar med arbeidsgruppens forslag foreslår Regjeringen i hovedsak å videreføre gjeldende rett på dette punktet.

Et forretningsforhold anses bl.a. etablert ved åpning av konto i en bank, jf. direktivet artikkel 3 første ledd og hvitvaskingsforskriften § 2. Det er videre lagt til grunn at forretningsforhold anses etablert ved for eksempel åpning av konto i et verdipapirregister, tegning av en forsikringspolise, kjøp av fondsandeler og inngåelse av avtale om leie av bankboks. Generelt sett synes legitimasjonsplikten å utløses ved etablering av kundeforhold. Regjeringen mener det er hensiktsmessig å erstatte begrepet forretningsforhold med kundeforhold. Nærmere regler om når kundeforhold anses etablert vil kunne gis i forskrift. I slik forskrift vil det bl.a. kunne gis regler for nye rapporteringspliktige.

Når det gjelder "forhandlere", viser Regjeringen til at betaling av gjenstander ved transaksjoner på 40 000 kroner eller mer i normaltilfeller ikke vil innebære at det etableres et "kundeforhold" mellom forhandler og kjøper. Ved transaksjoner på 40 000 kroner eller mer vil det derfor i utgangspunktet ikke foreligge en generell plikt for forhandler til å kreve legitimasjon av kjøper, med mindre forhandleren har mistanke om at transaksjonen har tilknytning til utbytte av en straffbar handling eller til forhold som rammes av straffeloven § 147 a eller § 147 b, jf. lov-

forslaget § 5 tredje ledd. Det skal imidlertid i alle tilfelle kreves legitimasjon ved transaksjoner som gjelder 100 000 norske kroner eller mer, jf. lovforslaget § 5 andre ledd. Det vil som nevnt ovenfor kunne gis nærmere regler om dette i forskrift, jf. lovforslaget § 5 femte ledd.

Et neste spørsmål er hvilke legitimasjonsdokumenter som skal fremlegges og hvordan legitimasjonskontrollen skal gjennomføres. Arbeidsgruppen foreslår å videreføre kravet om at kunden skal fremlegge skriftlig gyldig legitimasjon og at legitimasjonskontrollen som hovedregel skal skje ved kundens personlige fremmøte hos den rapporteringspliktige. Arbeidsgruppen foreslår bl.a. at det kan gjøres unntak fra kravet til personlig fremmøte dersom dette er til vesentlig ulempe for kunden, såfremt betryggende identitetskontroll likevel kan finne sted, jf. lovforslaget § 2. Forslaget er i samsvar med gjeldende rett. Arbeidsgruppen legger til grunn at det i forskrift kan fastsettes eventuelle ytterligere unntak fra plikten til å gjennomføre legitimasjonskontroll.

Flere høringsinstanser har innvendinger til arbeidsgruppens forslag. Blant andre foreslår Nærings- og handelsdepartementet (NHD) at kvalifiserte elektroniske sertifikater bør kunne anerkjennes. NHD uttaler bl.a. at en forutsetning for å akseptere en slik legitimasjon må være at den elektroniske legitimasjonen bygger på en legitimasjonskontroll der kunden møter opp fysisk og fremlegger godkjent og gyldig skriftlig legitimasjon. NHD uttaler at kravene for å få et kvalifisert sertifikat synes å være i samsvar med legitimasjonskravene etter gjeldende hvitvaskingsregler.

Regjeringen er i utgangspunktet enig i høringsinstansenes innvendinger om at gjeldende regler synes å være upraktiske særlig i forhold til elektroniske finansielle tjenester. Gjeldende regler og arbeidsgruppens forslag om å videreføre disse, synes å reise problemer i to retninger. For det første ved forslaget om å videreføre et krav om skriftlig legitimasjon. For det andre ved forslaget om å videreføre som hovedregel et krav om personlig fremmøte. Regjeringen mener i likhet med høringsinstansene at den nye loven bør ta høyde for teknologisk utvikling. Etter Regjeringens syn må det i en vurdering av å lempe på eller endre kravene til legitimasjonskontroll foretas en avveining av hensynet til en effektiv forebygging og bekjempelse av hvitvasking av utbytte og terrorfinansiering, mot den belastning pliktene påfører de rapporteringspliktige og deres ansatte, jf. ovenfor om betydningen av "kjenn-din-kunde-prinsippet".

Etter Regjeringens syn er det mest hensiktsmessig å lovfeste et krav om at kunden skal fremlegge gyldig legitimasjon ved etableringen av kundeforhold. Som gyldig legitimasjon anses åpenbart skriftlig legitimasjon. Videre bør det vurderes om elektro-

niske kvalifiserte sertifikater kan anses som gyldig legitimasjon. Det bør bl.a. vurderes om krav til utstedere av slike sertifikater vil gi en betryggende identitetskontroll mht. hensynet til bekjempelse av hvitvasking og terrorfinansiering. Det legges til grunn at det i forskrift kan fastsettes nærmere regler om hva som anses som gyldig legitimasjon. Det vises til lovforslaget § 5 første ledd, jf. siste ledd.

Etter gjeldende regler skal rapporteringspliktige uansett beløp kreve legitimasjon dersom det foreligger mistanke om at en transaksjon har tilknytning til utbytte av en straffbar handling som etter loven kan medføre høyere straff enn fengsel i 6 måneder. Bestemmelsen foreslås endret som følge av at strafframmebegrensningen foreslås opphevet. Videre foreslår Regjeringen at rapporteringspliktige skal ha en tilsvarende plikt der det foreligger mistanke om at en transaksjon har tilknytning til forhold som rammes av straffeloven § 147 a eller § 147 b. Det vises til lovforslaget § 5 tredje ledd.

Regjeringen mener at gjeldende hovedregel om identitetskontroll ved kundens personlige fremmøte bør videreføres, jf. lovforslaget § 5 fjerde ledd. Dersom det senere (i forskrift) åpnes for å godta elektroniske kvalifiserte sertifikater som gyldig legitimasjon, bør det imidlertid gjøres unntak fra dette kravet. Det vises i den anledning til at utstedelse av slike sertifikater forutsetter at identifisering skjer ved personlig fremmøte hos sertifikatutsteder. Etter Regjeringens syn bør en i tillegg videreføre gjeldende unntak der personlig oppmøte er til vesentlig ulempe for kunden eller det praktisk ikke er gjennomførbart. Det legges til grunn at nærmere regler kan gis i forskrift.

Verdipapirfondenes Forening anfører at etablering av nye kundeforhold bør kunne godtas uten legitimasjonskontroll fra forvaltningsselskapets side, dersom pengene overføres fra kundens konto i en norsk bank eller bank i et land som er underlagt hvitvaskingsregler og tilsynsordninger som minst er på EØS-nivå. Foreningen viser bl.a. til dansk rett. Regjeringen slutter seg ikke til forslaget, selv om hvitvaskingsrisikoen åpenbart vil være noe mindre i tilfeller hvor penger overføres fra en institusjon som omfattes av hvitvaskingsregelverket. Etter Regjeringens syn bør det imidlertid i tillegg foretas en kontroll hos forvaltningsselskapet, uavhengig av hvordan pengeoppjøret skjer. For øvrig antas at de praktiske problemer Verdipapirfondenes Forening peker på, vil kunne reduseres gjennom forslaget om å åpne for at elektroniske sertifikater skal kunne anses som gyldig legitimasjon, jf. lovforslaget § 5 første ledd, jf. femte ledd. Regjeringen slutter seg heller ikke til Verdipapirfondenes Forening subsidiære uttalelse om at det bør være tilstrekkelig å legge frem en ubekreftet kopi av legitimasjonsdokumentet. Etter Regjeringens vurdering vil kravet om at kopiene skal

være bekreftet, bidra til å forhindre bruk av falske legitimasjonsdokumenter. Problemer knyttet til hvem som kan bekrefte legitimasjonsdokumenter, kan etter Regjeringens syn vurderes nærmere i forbindelse med utarbeidelse av forskrifter til den nye loven.

Fondsmeglerforbundet har reist spørsmål ved om kravet til at kunden skal møte personlig hos den rapporteringspliktige kan lempes, ved at kontrollen av legitimasjonsdokumentene opp mot kunden kan skje for eksempel i et møte mellom partene eller hos kunden. Regjeringen legger til grunn at kravet om legitimasjonskontroll "hos" den rapporteringspliktige, sikter til hvem som skal foreta kontrollen, og ikke til hvilket lokale dette skal skje i.

Regjeringen finner ikke at det foreligger tilstrekkelig grunnlag til å lovfeste en generell registreringsplikt for alle juridiske enheter, og slutter seg derfor ikke til forslaget fra Statistisk Sentralbyrå og Finansnæringens Hovedorganisasjon. Det samme gjelder opprettelse av et nasjonalt register for mistede legitimasjonsdokumenter. Dette er vidtrekkende forslag som eventuelt bør utredes nærmere.

Regjeringen legger for øvrig til grunn at det fastsettes nærmere regler om legitimasjonskontrollen mv. i forskrift, jf. lovforslaget § 5 femte ledd. Det antas også at ytterligere veiledninger kan gis i rundskriv fra Kredittilsynet.

Regjeringens forslag om at det kan unnlates identitetskontroll dersom det er til "vesentlig ulempe" for kunden med personlig fremmøte eller der fremmøte ikke er praktisk gjennomførbart, forutsetter at betryggende identitetskontroll likevel kan finne sted. De nærmere regler om dette vil gis i forskrift. Regjeringen understreker imidlertid at det ikke vil utpekes én enkelt institusjon som skal kunne utøve slik identitetskontroll. Regjeringen understreker for ordens skyld at ansvaret for overholdelse av hvitvaskingsregelverket ikke under noen omstendighet kan settes ut. Dette forblir hos den rapporteringspliktige. Det vises for øvrig til at den som etter regler i forskrift kan foreta slik identitetskontroll på vegne av den rapporteringspliktige, også vil anses å være rapporteringspliktig i forhold til loven, jf. lovforslaget § 4 fjerde ledd. I slike tilfeller påhviler således ansvaret for overholdelse av hvitvaskingsregelverket både den egentlige rapporteringspliktige, og den rapporteringspliktige som foretar identitetskontrollen.

Det vises til lovforslaget § 5.

5.1.2 *Komiteens merknader*

K o m i t e e n understreker at sikker identifisering av kunder er en grunnleggende forutsetning for en effektiv kamp mot hvitvasking av gevinst av kriminelle handlinger. K o m i t e e n støtter i hovedsak Regjeringens forslag for utvidelse av krav om legitimasjonskontroll.

Komiteen viser til at elektroniske finansielle tjenester har økt sterkt i omfang. Dette har gitt kundene nye og forbedrede banktjenester, og har gitt finansinstitusjonene betydelige effektiviseringsgevinster. Også på andre områder vil elektroniske tjenester få økt omfang. Et system med godkjent elektronisk legitimasjon vil være en viktig forutsetning for at denne utviklingen skal gå videre. På en rekke områder innebærer elektronisk legitimasjon økt sikkerhet i forhold til skriftlig legitimasjon. Det gjelder f.eks. i forhold til mulighet for misbruk for andre enn rettmessig innehaver, kontrollmuligheter og muligheter for sporing av transaksjoner. En rekke høringsinstanser, bl.a. Nærings- og handelsdepartementet, Norges Bank, Abelia og Finansieringsselskapenes forening, har gått inn for likestilling av skriftlig og elektronisk informasjon. Komiteen viser til at krav til utstedelse av elektronisk kvalifisert sertifikat er regulert i lov om elektronisk signatur med tilhørende forskrift om krav til utstedere av elektronisk kvalifiserte sertifikater. Komiteen understreker at likestilling mellom skriftlig og elektronisk legitimasjon er ønskelig. Komiteen påpeker at en slik likestilling om nødvendig kan kombineres med at legitimasjonskravene for utstedelse av elektroniske kvalifiserte sertifikater i forskrift til lov om elektronisk signatur, bringes mer i samsvar med legitimasjonskravene i hvitvaskingsregelverket.

Komiteen merker seg at Regjeringen foreslår at det gis hjemmel for utforming av forskrift som kan godta elektronisk legitimasjon. I brev fra statsråd Per-Kristian Foss datert 8. mai 2003 opplyses det at dette ikke er inkludert i utkastet til forskrift om tiltak mot hvitvasking av utbytte for straffbare handlinger mv. som ble sendt på høring 11. april 2003. Komiteen understreker at slik likestilling bør gjennomføres.

Komiteen fremmer derfor følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen innen utgangen av 2003 på egnet måte fremme nødvendige forslag for å sidestille skriftlig og elektronisk legitimasjon."

5.2 Plikt til å registrere og oppbevare opplysninger

5.2.1 Sammendrag

Regjeringen slutter seg til arbeidsgruppens vurdering og forslag om å oppheve alternativet om at rapporteringspliktige kan oppbevare en henvisning til legitimasjonsdokumentene. Arbeidsgruppens forslag innebærer at rapporteringspliktige skal oppbevare kopi av de nødvendige dokumenter brukt i forbindelse med identifisering av kunden.

Datatilsynet foreslår at det fastsettes en maksimumsgrense for oppbevaringstiden av opplysningene. Etter departements oppfatning kan personvern-

hensyn tale for at oppbevaringstiden for opplysninger knyttet til identifisering av kunder begrenses. Regjeringen slutter seg derfor til Datatilsynets forslag, og foreslår å lovfeste at opplysningene skal slettes etter utløpet av femårsperioden. Det synes rimelig at plikten til å slette inntreer noe tid etter at oppbevaringsplikten opphører. Det foreslås derfor at sletteplikten inntreer ett år etter at oppbevaringsplikten opphører.

Kredittilsynet foreslår at det vurderes inntatt i loven et krav om plikt til å registrere opplysninger om den egentlige eier eller den egentlige kunde. Kredittilsynet viser bl.a. til Basel-komiteens anbefalinger og forslag til reviderte FATF-anbefalinger.

I foreliggende forslag til reviderte FATF-anbefalinger heter det i anbefaling nr. 7 bokstav b):

"The measures that financial institutions should be required to undertake are as follows:

(...)
b) Identifying the beneficial owner and take reasonable measures to verify the identity of the beneficial owner such that the financial institution is satisfied that it knows who the beneficial owner is."

Regjeringen viser til hvitvaskingsforskriften § 2 siste ledd, der det fremgår at institusjonen skal "søke å bringe på det rene" opplysninger som nevnt i forskriften § 3 dersom institusjonen har grunn til å tro at kunden handler på vegne av en annen. Forskriftsbestemmelsen gjennomfører endringsdirektivet artikkel 3 nr. 7 (tidligere artikkel 3 nr. 5). Rask og effektiv tilgang til relevant informasjon om reelle eiere er en åpenbar fordel i forbindelse med undersøkelser og etterforskning av transaksjoner som har tilknytning til hvitvasking og terrorfinansiering. Etter Regjeringens oppfatning synes gjeldende rett (hvitvaskingsforskriften § 2 siste ledd) å langt på vei tilfredsstillende forslaget til revidert FATF-anbefaling. For å klargjøre plikten til å søke å bringe på det rene opplysninger om reell eier, foreslår Regjeringen at bestemmelsen lovfestes, jf. lovforslaget § 6 fjerde ledd. Det foreslås enkelte endringer i ordlyden.

Regjeringen foreslår at plikten til å oppbevare opplysninger knyttet til hhv. identitetskontrollen og undersøkelses- og rapporteringsplikten fastsettes i en og samme bestemmelse, jf. lovforslaget § 8. Det foreslås at departementet i forskrift kan fastsette nærmere regler om hvilke dokumenter som skal oppbevares og om oppbevaringsmåten, jf. lovforslaget § 8 fjerde ledd.

Det vises til lovforslaget § 6 første, andre, tredje og fjerde ledd og § 8 fjerde ledd.

5.2.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at plikt til å registrere og oppbevare opplysninger er en sentral del av tiltak som skal bidra til å forhindre hvitvasking av gevinst

fra kriminell virksomhet, og støtter i hovedsak Regjeringens forslag.

Komiteen påpeker imidlertid at det i forhold til kravet om å registrere reell eier er en forskjell i ordlyden mellom lovforslaget og FATF-anbefalingen. FATF-anbefalingens nr. 7 bokstav b), lyder:

"The measures that financial institutions should be required to undertake are as follows:

(...)

b) Identifying the beneficial owner and take reasonable measures to verify the identity of the beneficial owner such that the financial institution is satisfied that it knows who the beneficial owner is."

I lovens § 6 fjerde ledd heter det:

"Dersom den rapporteringspliktige vet eller kan ha grunn til å tro at kunden handler på vegne av en annen eller at en annen eier formuesgodet det handles for, skal den rapporteringspliktige søke å bringe på det rene opplysninger som nevnt i første og tredje ledd også om den det handles på vegne av, og registrere slike opplysninger."

Komiteen understreker at oppfølging av FATF-anbefalingene er viktig. Å kjenne den egentlige eier er en avgjørende forutsetning for at registrering av slike opplysninger skal ha noe for seg. Selv om forskjellen på "skal søke å" og "skal" kan synes liten, innebærer den første formuleringen en svakere undersøkelsesplikt. Komiteen fremmer derfor følgende forslag:

"Hvitvaskingslovens § 6 fjerde ledd skal lyde:

Dersom den rapporteringspliktige vet eller kan ha grunn til å tro at kunden handler på vegne av en annen eller at en annen eier formuesgodet det handles for, skal den rapporteringspliktige bringe på det rene opplysninger som nevnt i første og tredje ledd også om den det handles på vegne av, og registrere slike opplysninger."

5.3 Etablering av kontrollrutiner og opplæring av ansatte mv.

5.3.1 Sammenheng

Etter Regjeringens oppfatning er etablering av kontrollrutiner og opplæring av ansatte en grunnleggende forutsetning for at reglene om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering skal gjelde etter sin hensikt. Regjeringen slutter seg til arbeidsgruppens forslag om å videreføre krav til etablering av kontrollrutiner og opplæring av ansatte mv. Regjeringen legger i likhet med arbeidsgruppens forslag til grunn at det kan fastsettes nærmere regler i forskrift. Regjeringen foreslår enkelte justeringer i ordlyden i lovforslaget.

Det vises til lovforslag § 13.

5.3.2 Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til Regjeringens forslag og vurdering.

5.4 Legitimasjonskontroll av konti opprettet før 1. januar 1994

5.4.1 Sammenheng

Hvitvaskingsreglene i finansvl. § 2-17 ble satt i kraft fra 1. januar 1994. Det ble lagt til grunn at legitimasjonsplikten gjaldt etablering av nye forretningsforhold etter 1. januar 1994.

Arbeidsgruppen foreslår at departementet i forskrift kan pålegge institusjonene å gjennomføre en identitetskontroll for forretningsforhold etablert før 1. januar 1994.

Arbeidsgruppen viser til at FATF (Financial Action Task Force) i Konsultasjonsdokumentet (Dokument vedtatt av FATF på et ekstraordinært plenarmøte i Washington 29.-30. oktober 2001 inneholdende åtte spesielle anbefalinger med tiltak mot terrorfinansiering ("FATF Special Recommendations on Terrorist Financing")) har drøftet dette temaet med forslag til flere valgmuligheter som høringsinstansene skal ta stilling til, herunder forslag om å foreta en slik fullstendig kundegjennomgang (jf. "option 2" på s. 37 i Konsultasjonsdokumentet). Etter arbeidsgruppens vurdering kan slike tiltak i praksis være ressurskrevende og problematisk for institusjonene å gjennomføre. En slik anbefaling fra FATF vil imidlertid kunne utløse krav til en slik prosess. Arbeidsgruppen finner det derfor hensiktsmessig at det lovfestes en hjemmel for å kreve identitetskontroll for samtlige forretningsforhold etablert før 1. januar 1994 hvor det ikke tidligere er foretatt en fullstendig og betryggende identitetskontroll.

Regjeringen er kjent med at FATF i forbindelse med revisjonen av de 40 anbefalingene ikke vil foreslå en anbefaling om legitimasjonskontroll av forretningsforhold etablert før 1. januar 1994. Regjeringen finner derfor ikke grunn til å foreslå en hjemmel for å innføre et slikt tiltak.

Det kan imidlertid ikke utelukkes at FATF likevel vil kunne vedta en slik anbefaling på et senere stadium i revisjonsprosessen. Regjeringen vil eventuelt følge opp dette når et slikt vedtak foreligger.

5.4.2 Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til Regjeringens vurdering.

5.5 Elektroniske overvåkingssystemer

5.5.1 Sammenheng

Dette er ikke regulert i gjeldende rett.

Regjeringen slutter seg til arbeidsgruppens forslag om å pålegge finansinstitusjoner en plikt til å etablere elektroniske overvåkingssystemer.

Regjeringen er enig i Finansforbundets uttalelse om at elektroniske overvåkingssystemer kan redusere risikoen for trusler mv. mot rapporteringspliktige, ved at undersøkelserne anonymiseres. Systemet vil imidlertid forutsette at virksomhetens hvitvaskingsansvarlige vurderer meldingen fra det elektroniske systemet før det eventuelt oversendes en rapport til ØKOKRIM.

Regjeringen slutter seg ikke til høringsinstansene som tar til orde for at plikten til å etablere elektroniske overvåkingssystemer bør gjelde alle rapporteringspliktige. En forutsetning for et slikt pålegg må være at overvåkingen vil være et effektivt middel for å avdekke mistenkelige transaksjoner knyttet til straffbare handlinger. Etter Regjeringens syn vil slike systemer fortrinnsvis være effektive overvåkingsinstrumenter for virksomheter som utfører transaksjoner i elektroniske system. Videre forutsettes et visst transaksjonsvolum som medfører at det er mer hensiktsmessig å kontrollere transaksjonene elektronisk enn manuelt. Ut ifra disse forutsetningene mener Regjeringen det er hensiktsmessig å avgrense plikten til å gjelde finansinstitusjoner. Regjeringen vil imidlertid løpende vurdere om andre virksomheter, herunder verdipapirforetak og forvaltningsselskap for verdipapirfond, bør pålegges å etablere slike systemer.

Datatilsynet mener plikten til å etablere elektroniske overvåkingssystemer bør gis i lovs form. Regjeringen slutter seg til Datatilsynets uttalelse jf. lovforslaget § 15. Det legges imidlertid til grunn at det vil bli fastsatt nærmere regler i forskrift.

Det vises til lovforslaget § 15.

5.5.2 Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til Regjeringens forslag og vurdering.

6. TILSYN MED RAPPORTERINGSPLIKTIGE

6.1 Sammendrag

Arbeidsgruppen foreslår at Kredittilsynet fortsatt skal ha et tilsynsmessig ansvar for at de institusjonene som Kredittilsynet har tilsyn med, følger reglene om tiltak mot hvitvasking av utbytte og finansiering av terrorisme.

Det foreslås videre at Tilsynsrådet for advokater får ansvar for å se til at advokater følger reglene om tiltak mot hvitvasking av utbytte og finansiering av terrorisme.

Arbeidsgruppen tilrår at tilsynsansvaret for spillvirksomhet vurderes i forbindelse med at hvitvas-

kingsreglene eventuelt gjøres gjeldende for slik virksomhet.

Arbeidsgruppen tilrår ikke at det opprettes nye tilsynsenheter for rapporteringspliktige som i dag ikke er underlagt særskilt tilsyn (som for eksempel bilforhandlere) for å sikre at reglene om tiltak mot hvitvasking av utbytte og finansiering av terrorisme overholdes. Arbeidsgruppen legger bl.a. til grunn at de alminnelige reglene i hvitvaskingsloven er tilstrekkelig, og at det i alle tilfelle kan reageres mot brudd på hvitvaskingsreglene med politianmeldelse.

Arbeidsgruppen mener en egnet offentlig myndighet bør tillegges ansvaret for å utarbeide veiledning og informasjon til denne gruppen rapporteringspliktige. Det foreslås at det gis nærmere regler om dette i forskrift.

Regjeringen slutter seg til arbeidsgruppens forslag. Etter Regjeringens vurdering er det viktig at det føres tilsyn og kontroll med at de rapporteringspliktige overholder sine plikter etter den nye loven. Regjeringen er enig i at Kredittilsynet fortsatt bør ha ansvaret for at de enheter som er underlagt deres tilsyn følger hvitvaskingsregelverket mv. Videre er Regjeringen enig i at Tilsynsrådet for advokatvirksomhet skal føre tilsyn og kontroll med at advokater overholder hvitvaskingsregelverket. Når det gjelder rapporteringspliktige som i dag ikke er underlagt særskilt tilsyn, viser Regjeringen til at det ikke er en forpliktelse etter direktivet å opprette nye tilsynsorganer. Dette antas å gjelde tilsvarende for andre som ervervsmessig eller stadig yter selvstendig juridisk bistand. Regjeringen finner ikke grunnlag for å ta stilling til om advokatforskriften bør endres på dette punktet. Regjeringen slutter seg for øvrig til arbeidsgruppens vurdering av at de alminnelige reglene i hvitvaskingsloven anses tilstrekkelig, og at det i alle tilfelle kan reageres mot brudd på hvitvaskingsreglene med politianmeldelse.

6.2 Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til Regjeringens forslag og vurdering.

7. KONTROLLUTVALGET FOR TILTAK MOT HVITVASKING AV PENGER

7.1 Sammendrag

Det er fastsatt bestemmelser om kontrollutvalget for tiltak mot hvitvasking av penger i finansvl. § 2-17a. Det er gitt nærmere regler om utvalgets oppdrag og saksbehandling i forskrift 14. juni 1995 nr. 557 om kontrollutvalget for tiltak mot hvitvasking av penger. Utvalgets oppgaver er bl.a. å foreta en personvern- og rettssikkerhetsmessig kontroll av ØKOKRIMs behandling av de opplysninger de mottar etter rapporteringsplikten i finansvl. § 2-17.

Arbeidsgruppen foreslår at kontrollutvalgets virksomhet videreføres.

Ingen av høringsinstansene har gitt merknader til forslaget.

Regjeringen er enig i at Kontrollutvalgets virksomhet videreføres. Utvalgets kontrollvirksomhet bidrar til økt trygghet for korrekt behandling av de innrapporterte opplysningene. På bakgrunn av at kretsen av rapporteringspliktige utvides, samt at plikten til å rapportere er utvidet til å omfatte mistanke om terrorfinansiering, antas at det vil bli sendt flere meldinger til ØKOKRIM. Som følge av dette vil utvalgets virksomhet bli utvidet. Regjeringen legger stor vekt på at kontrollutvalget vil kunne foreta en personverns- og rettsikkerhetsmessig kontroll av ØKOKRIMs behandling av mottatte opplysninger, også i forhold til meldinger for nye rapporteringspliktige. Regjeringen antar at nærmere regler om oppgavene og saksbehandlingen til Kontrollutvalget kan gis i forskrift.

Det vises til lovforslaget § 14.

7.2 Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til Regjeringens forslag.

8. ANBEFALINGER FRA FATF (FINANCIAL ACTION TASK FORCE)

8.1 FATFs anbefalinger om terrorfinansiering

8.1.1 *Sammendrag*

FATF utvidet etter terroranslagene i USA 11. september 2001 sitt virkeområde til å omfatte bekjemping av terrorfinansiering. FATF vedtok på et ekstraordinært plenarmøte i Washington 29.-30. oktober 2001 åtte spesielle anbefalinger med tiltak mot terrorfinansiering ("FATF Special Recommendations on Terrorist Financing"). Formålet med tilleggsanbefalingene er bl.a. å forhindre at terroristene og deres støttespillere får adgang til det internasjonale finansielle system, samt å avdekke og bekjempe anskaffelse og overføring av midler som kan benyttes til å finansiere terrorhandlinger.

Arbeidsgruppen har i rapporten kapittel 9 omtalt anbefalingene og gjennomføringen av anbefalingene i norsk rett. Arbeidsgruppen konkluderer med at anbefaling I til og med V er implementert i norsk rett.

Anbefaling nr. VI om alternative overføringsmetoder forutsetter bl.a. en gjennomgang av nasjonalt regelverk for å sikre at alle personer og foretak som overfører penger eller fordringer på vegne av andre, skal ha konsesjon eller være registrert for å utøve slik virksomhet. Det forutsettes videre at disse personer og foretak pålegges en plikt til å følge alle FATF-anbefalingene, herunder å rapportere mistenkelige transaksjoner mv.

Til oppfølging av denne anbefalingen har arbeidsgruppen foreslått at alle som utøver konsesjonspliktig postformidlingsvirksomhet skal være underlagt den nye loven. Forslaget er behandlet nedenfor. For øvrig vises det til forslag om endringer i sentralbankloven og opphevelse av valutaloven og penge- og kredittreguleringsloven, som ble sendt på høring av Finansdepartementet 18. januar 2003. Forslaget tar bl.a. sikte på å innføre konsesjonsplikt for betalingsformidlingsvirksomhet. Det vises til nærmere omtale nedenfor.

Anbefaling nr. VII om identifikasjon av avsender behandles nedenfor. Anbefaling nr. VIII om organisasjoner med allmenntilgitt formål forutsetter at det enkelte land foretar en gjennomgang av lover og forskrifter som gjelder virksomheter som kan bli misbrukt i forbindelse med finansiering av terrorisme. Anbefalingen retter seg særlig mot organisasjoner som ikke har økonomisk fortjeneste som mål. På bakgrunn av uklarheter om anbefalingens rekkevidde mv. innen FATF, har arbeidsgruppen ikke foretatt en slik gjennomgang.

8.1.2 *Komiteens merknader*

Komiteen tar dette til orientering og viser til sine merknader nedenfor.

8.2 Terroranbefaling nr. VI - alternative overføringssystemer

8.2.1 *Sammendrag*

Etter norsk rett er systemer for betalingsoverføringer regulert ulike steder. For det første følger det av valutaforskriften (forskrift 27. juni 1990 nr. 595) kapittel 4 at det er forbudt for andre enn Norges Bank og valutabanker å drive ervervsmessig betalingsformidling med utlandet. Forbudet tolkes vidt, og antas også å omfatte såkalte hawala-systemer. Norges Bank kan i særskilte tilfeller gjøre unntak fra forbudet, jf. valutaforskriften § 18-2. Dispensasjonspraksis har vært streng. For det andre skal alle betalings-systemer registreres hos Kredittilsynet, jf. betalings-systemloven § 3-2. Registreringsplikten gjelder også innenlandske betalings-systemer, men den omfatter ikke "alternative betalings-systemer", jf. definisjonen i betalings-systemloven § 1-1 andre ledd. Både overtredelse av valutaforskriften og betalings-systemloven er straffbart. Innenlandske "alternative betalings-systemer" er ikke regulert, men arbeidsgruppen er i tvil om dette utgjør en praktisk problemstilling.

Det nevnes for øvrig at Posten Norge AS omfattes av hvitvaskingsregelverket når det etter avtale som nevnt i lov 21. juni 2002 nr. 44 om tilbud av grunnleggende banktjenester gjennom Posten Norge AS' ekspedisjonsnett utføres tjenester for finansinstitusjoner.

FATFs terroranbefaling nr. VI forutsetter at hvert enkelt land gjennomgår sitt regelverk for å sikre at alle personer og foretak som overfører penger eller fordringer på vegne av andre, skal ha konsesjon eller være registrert for å utøve slik virksomhet, og at disse personer og foretak pålegges en plikt til å følge alle FATF-anbefalingene, herunder å identifisere sine kunder og rapportere mistenkelige transaksjoner mv. Videre forutsettes det i anbefalingen at det enkelte land har administrative, sivile eller strafferettslige sanksjoner, som rammer personer eller foretak som driver slik overføringsvirksomhet på en ulovlig måte.

Etter FATFs syn har penge- og valutaoverføringssystemer vist seg å være utsatt for misbruk i forbindelse med hvitvasking av utbytte og finansiering av terrorhandlinger. Hensikten med anbefaling nr. VI er etter FATFs oppfatning å sikre at alle forskjellige systemer for overføring av penger eller fordringer, herunder også såkalte "alternative systemer", blir pålagt å følge tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering.

Det er viktig at Norge deltar aktivt i kampen mot terrorfinansiering, og Norge bør derfor oppfylle internasjonale anbefalinger på dette feltet. Arbeidsgruppen foreslår at Posten Norge AS og andre som driver konsesjonspliktig postformidling etter postloven § 4, skal være omfattet av regler om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering. Arbeidsgruppen trekker særlig frem "Verdibrev". Etter Regjeringens oppfatning må terroranbefaling nr. VI forstås slik at alle overføringssystem skal omfattes, uavhengig av om det skjer fysisk eller elektronisk overføring av penger. Arbeidsgruppens forslag vil begrense regelverket til å gjelde for posttjenester som ligger innenfor Postens enerett, uten at dette er begrunnet nærmere. Samferdselsdepartementet uttaler bl.a. at formidling av penger og andre verdier i posten like gjerne kan skje i vanlige brev eller pakker uten verdiangivelse, samt at store internasjonale postoperatører som DHL, TNT, TollPost og Danzas ikke vil omfattes av lovforslaget. Justisdepartementet mener også at den foreslåtte avgrensningen mot spedisjonsfirmaer som yter posttjenester uten å være konsesjonspliktige, er uheldig. Etter Regjeringens syn er arbeidsgruppens forslag ikke tilstrekkelig for å oppfylle FATF-anbefalingen. Regjeringen mener risikoen for bruk av postsystem til pengeoverføring også vil gjelde andre tjenester og virksomheter som ikke faller inn under konsesjonsplikten i postloven § 4. Det foreslås derfor at regelverket gjøres gjeldende for postoperatører ved formidling av postsendinger, jf. lovforslaget § 4 første ledd nr. 9. Regjeringen legger til grunn at det kan fastsettes nærmere regler i forskrift.

Regjeringen viser for øvrig til høringsnotatet om endringer i sentralbankloven og opphevelse av valutalovent og penge- og kredittreguleringsloven som ble

sendt på høring 18. januar 2003. I høringsnotatet punkt 8.4 omtales regulering av betalingsformidling med utlandet. Det foreslås i den forbindelse konsesjonsplikt for slik virksomhet, og at konsesjon i utgangspunktet bare skal kunne gis finansinstitusjoner. Regjeringen følger opp dette høringsnotatet i en egen proposisjon om endringer i sentralbankloven mv. våren 2003.

Det vises til lovforslaget § 4 første ledd nr. 9.

8.2.2 Komiteens merknader

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, slutter seg til Regjeringens forslag og vurderinger.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kystpartiet viser til sine vurderinger av spørsmålet om å inkludere tiltak mot terrorfinansiering i hvitvaskingsloven i merknad under punkt 1.2. Disse medlemmer vil gå imot dette. Disse medlemmer finner imidlertid å kunne støtte Regjeringens forslag om å inkludere postoperatører i regelverket, da postforsendelser også er en sannsynlig kanal for hvitvasking av utbytte fra straffbare handlinger.

8.3 Terroranbefaling nr. VII - identifisering av avsender

8.3.1 Sammendrag

Det følger av anbefaling nr. VII at virksomheter som driver betalingsformidling skal sikre at opplysninger som gjør det mulig å identifisere avsender, følger overføringen til enhver tid og i ethvert ledd i betalingskjeden. Opplysningene om avsender skal følge betalingen også når betalingen går gjennom flere transaksjoner før den kommer til siste mottaker. I anbefalingen er det nevnt at informasjon om avsenders navn, adresse og kontonummer bør følge overføringen. Anbefalingen ble utformet med bakgrunn i å hindre at terrorister og andre kriminelle uhindret kan bruke det finansielle system til å overføre midler mv.

FATF har utarbeidet en "Interpretative Note"¹ (tolkningsuttalelse) til anbefaling nr. VII, som ble vedtatt på plenumsmøte i FATF 14. februar 2003. Blant annet inneholder tolkningsuttalelsen enkelte definisjoner av sentrale begrep i anbefalingen. Videre angis enkelte alternative løsninger mht. hvilken informasjon som skal følge transaksjonen, når slik informasjon skal være tilgjengelig, samt enkelte unntak fra anbefalingen.

Arbeidsgruppen viser til at forståelsen av denne anbefalingen er ikke helt avklart innen FATF. Arbeidsgruppen mener det er et spørsmål om det prak-

tisk sett er mulig at slik informasjon følger transaksjonen i hele betalingskjeden, både ved overføringer innenlands og til utlandet. Arbeidsgruppen foreslår at navn, adresse og så vidt mulig kontonummer skal følge ethvert ledd i betalingskjeden, etter nærmere regler gitt av departementet.

Regjeringen viser til at innholdet i anbefaling nr. VII er nærmere klarlagt gjennom FATFs tolkningsuttalelse. Reglene må derfor anses for avklart på internasjonalt nivå, jf. innvendingene fra FNH og Sparebankforeningen.

I FATFs tolkningsuttalelse er det angitt enkelte alternativer som det må tas stilling til ved gjennomføringen av anbefalingen i Norge. Etter Regjeringens vurdering er det mest hensiktsmessig å fastsette de nærmere krav til hvilke opplysninger som skal følge transaksjonen i forskrift. Regjeringen foreslår derfor en hjemmel til å gi slik forskrift. I forskriftsarbeidet vil Regjeringen også kunne se hen til pågående arbeidet med endringer i Bravo-systemet.

Det vises til lovforslaget § 18 nr. 3.

8.3.2 *Komiteens merknader*

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, slutter seg til Regjeringens forslag og vurderinger.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kystpartiet viser til sine vurderinger av spørsmålet om å inkludere tiltak mot terrorfinansiering i hvitvaskingsloven i merknad under punkt 1.2. Disse medlemmer vil gå imot dette. Disse medlemmer finner imidlertid å kunne støtte Regjeringens forslag om at virksomheter som driver betalingsformidling skal sørge for at opplysninger som gjør det mulig å identifisere avsenderen, følger sendingen. Disse medlemmer stiller seg positiv til å inkludere dette i regelverket, da det vil kunne være et effektivt tiltak mot hvitvasking av utbytte fra straffbare handlinger.

8.4 FATFs tiltak mot ikke-samarbeidende land

8.4.1 *Sammendrag*

Regjeringen slutter seg til arbeidsgruppens vurdering og forslag om å fastsette eksplisitt hjemmel for å pålegge tiltak i forbindelse med vedtak i FATF om ytterligere mottiltak mot ikke-samarbeidende land. Etter Regjeringens syn er imidlertid den foreslåtte begrensningen om at slike forskrifter bare kan gis for å oppfylle internasjonale forpliktelser, eller anbefalinger som er gitt for å hindre hvitvasking av utbytte eller finansiering av terrorisme, overflødig.

Det vises til lovforslaget § 18 nr. 4 og 5.

8.4.2 *Komiteens merknader*

Komiteen slutter seg til Regjeringens forslag.

9. TAUSHETSPLIKT OG INFORMASJONSPLIKT MV.

9.1 **Rapporteringspliktiges taushetsplikt om rapporteringen overfor innrapporterte**

9.1.1 *Sammendrag*

Etter finansvl. § 2-17 fjerde ledd tredje punktum skal kunde eller tredjemenn ikke gjøres kjent med at det er oversendt opplysninger til ØKOKRIM.

Arbeidsgruppen foreslår å videreføre regelen om at kunde eller tredjemenn ikke skal gjøres kjent med at det er oversendt opplysninger til ØKOKRIM.

Regjeringen slutter seg til arbeidsgruppens forslag om å videreføre taushetskravet. Taushetsplikten begrunnes bl.a. av hensynet til undersøkelse og etterforskning av mistanke om hvitvasking. Etter Regjeringens syn gjør hensynet seg like sterkt gjeldende ved etterforskning av mistanke om terrorfinansiering.

Taushetsplikten er også ment til å beskytte rapporteringspliktige mot at de innrapporterte får kjennskap til hvem som rapporterte dem, noe som kan tenkes å øke risikoen for eventuelle trusler eller lignende mot de rapporteringspliktige. Regjeringen kan ikke se at disse hensynene gjør seg mindre gjeldende for advokater, eiendomsmeglere, revisorer mv.

Regjeringen er enig i Revisorforeningens merknad om at ordlyden i utkastet til § 6 tredje ledd kan se ut til å forutsette at den rapporteringspliktige må utøve en viss aktivitet for å hindre at rapporteringen blir kjent, jf. uttrykket "hindre", og at dette kan komme i konflikt med undersøkelsesplikten. Etter gjeldende rett heter det at "kunde eller tredjemann ikke skal gjøres kjent med" at det er oversendt opplysninger til ØKOKRIM. Regjeringen foreslår at gjeldende ordlyd videreføres.

Det vises til lovforslaget § 7 tredje ledd og § 11 første ledd.

9.1.2 *Komiteens merknader*

Komiteen slutter seg til Regjeringens vurderinger og forslag.

9.2 **Utveksling av opplysninger om kunder mv.**

9.2.1 *Sammendrag*

Etter Regjeringens vurdering bør adgangen til å utveksle opplysninger om kundeforhold begrenses til finansinstitusjoner. Dette vil i hovedsak videreføre gjeldende rett. Etter Regjeringens syn bør en avvente utviklingen i forhold til å utvide et slikt unntak til å gjelde for andre rapporteringspliktige. Videre mener

Regjeringen at unntaket bør begrenses til saker hvor det foreligger mistanke om at en transaksjon har tilknytning til straffbare forhold eller til finansiering av terrorisme. Hensikten med unntaket er at finansinstitusjonene skal kunne konferere med andre finansinstitusjoner i forbindelse med undersøkelser i slike saker.

Det vises til lovforslaget § 11 andre ledd.

9.2.2 *Komiteens merknader*

Komiteen slutter seg til Regjeringens forslag.

9.3 ØKOKRIMs taushetsplikt

Generelt bemerkes at utforming av reglene om håndteringen av hvitvaskingsmeldinger vil måtte bero på en avveining av ulike hensyn. På den ene side bør det av hensyn til personvernet til vedkommende som meldingen gjelder, oppstilles klare begrensninger på håndteringen og bruken av de innrapporterte opplysningene. Det vises i den anledning til at rapporteringsplikt vil inntre i de tilfeller den rapporteringspliktige har "mistanke" om at transaksjonen har tilknytning til hvitvasking eller terrorfinansiering. Ved nærmere undersøkelser fra politiets side vil det imidlertid ofte kunne konkluderes med at det ikke er grunnlag for å gå videre med saken. Dette tilsier tilbakeholdenhet i bruken av slike opplysninger. Videre vil en vid adgang til å benytte opplysningene kunne skape ubehagelige situasjoner for den rapporteringspliktige, for eksempel dersom den innrapporterte pga. henvendelser fra andre offentlige organer får kjennskap til hvitvaskingsmeldingen. På den annen side må hvitvaskingsmeldinger kunne benyttes til å bekjempe kriminelle handlinger på en effektiv måte. Etter Regjeringens syn vil det være lite hensiktsmessig å utvide kretsen av meldepliktige med mindre den informasjonen som innhentes kan benyttes til effektiv bekjempelse av kriminelle handlinger.

Ved den nærmere avveining av slike hensyn, finner Regjeringen det naturlig å ta utgangspunkt i de alminnelige reglene om politiets og påtalemyndighetens bruk av taushetsbelagte opplysninger. Taushetsplikten for ansatte i politiet og påtalemyndigheten reguleres av politiloven § 24 og forvaltningsloven § 13 flg. frem til det åpnes etterforskning, og av straffeprosessloven § 61a flg. etter at det er åpnet etterforskning. Regjeringen vil ikke i denne sammenheng gå nærmere inn på når etterforskning anses åpnet, siden taushetspliktsreglene i hovedsak har det samme innhold både før og etter at etterforskning er åpnet. Ansatte i politi og påtalemyndighet plikter å forhindre at andre får adgang til eller kjennskap til det vedkommende får vite om bl.a. en persons "personlige forhold". Dette vil typisk omfatte opplysninger i en hvitvaskingsmelding. Taushetsplikten er i utgangspunktet absolutt, men det er gjort viktige unntak, jf.

nærmere nedenfor. Det kan i den anledning reises spørsmål om det er behov for særskilte regler for hvitvaskingsmeldinger i forhold til annen taushetsbelagt informasjon politi og påtalemyndighet besitter.

Slike særskilte regler finnes i finansvl. § 2-17 fjerde ledd femte og sjette punktum. Reglene innebærer at opplysningene bare kan brukes i forbindelse med "etterforskning" av straffbare handlinger som lå til grunn for meldingen, og at de bare kan benyttes i forbindelse med "påtalemyndighetens eget arbeid". Arbeidsgruppen foreslår å oppheve disse reglene, mens høringsinstansene er delt i dette spørsmålet. Arbeidsgruppen har pekt på at disse begrensningene bl.a. innebærer at opplysningene:

- ikke kan benyttes til ren etterretning i perioden forut for at etterforskning i saken er åpnet,
- ikke kan utveksles med hvitvaskingsenheter i andre land,
- ikke kan benyttes til å fullbyrde allerede idømte krav om inndragning mv.

I likhet med arbeidsgruppen kan ikke Regjeringen se at det er behov for å videreføre disse særskilte begrensningene på bruk av opplysninger i hvitvaskingsmeldinger. Etter Regjeringens syn innebærer neppe bestemmelsene en hensiktsmessig avveining mellom hensynet til effektivitet og hensynet til personvern mv. Bestemmelsene innebærer som nevnt at informasjon som finnes i hvitvaskingsmeldinger ikke kan benyttes av politiet før det er åpnet etterforskning i saken. Dette vanskeliggjør bl.a. politiets arbeid med å avgjøre om en skal gå videre med saken, uten at denne type begrensninger kan sies å ivareta personvern hensyn i vesentlig grad. Etter Regjeringens vurdering ivaretas personvern hensyn mv. i tilstrekkelig grad av de alminnelige reglene i straffeprosessloven. Det følger av straffeprosessloven § 61 c nr. 2 at taushetsbelagte opplysninger kan "brukes for å oppnå det formål de er gitt eller innhentet for, bl.a. kan de brukes i forbindelse med etterforskning, saksforberedelse, avgjørelse, gjennomføring av avgjørelsen, oppfølging og kontroll". Bestemmelsen innebærer bl.a. at opplysningene kan brukes til å avkrefte mistanke mv. på et tidlig stadium, før det er åpnet etterforskning i en sak. Dette må anses som en fordel, både for politiet og den meldingen gjelder. Opplysningene vil også kunne benyttes i etterretningsarbeid forut for at etterforskning formelt sett er åpnet. Videre åpner bestemmelsen for at opplysningene kan utveksles med utenlandske politimyndigheter, noe som i dagens situasjon er en viktig forutsetning for effektiv undersøkelse og etterforskning av hvitvasking og terrorfinansiering. Opplysningene vil også kunne benyttes til fullbyrding av allerede idømte krav om inndragning mv., jf. også straffeprosessloven § 456. Etter Regje-

ringens syn bør opplysninger i hvitvaskingsmeldinger kunne brukes for å fullbyrde slike pådømte krav, på lik linje med andre taushetsbelagte opplysninger politi og påtalemyndighet måtte inneha.

Det er også antatt at nevnte unntak i straffeprosessloven åpner for at taushetsbelagt informasjon kan benyttes til å utveksle opplysninger med andre offentlige myndigheter i den grad dette er nødvendig for å undersøke eller etterforske straffbare forhold. Ved etterforskning av for eksempel straffbart trygdemisbruk, kan det etter omstendighetene være nødvendig å gi visse opplysninger fra hvitvaskingsmeldingen videre til trygdemyndighetene for å kunne innhente relevante opplysninger i saken. Etter Regjeringens syn er dette også en hensiktsmessig løsning. Trygdemisbruk er straffbart, og mistanke om at en transaksjon har tilknytning til utbytte av trygdemisbruk vil være rapporteringspliktig. Det synes derfor naturlig at hvitvaskingsmeldinger som er innsendt på dette grunnlag, kan benyttes til å innhente opplysninger som er nødvendige for å avklare om det er grunn til å gå videre med saken. Et annet spørsmål er imidlertid om slike andre offentlige myndigheter skal få tilgang til opplysninger i hvitvaskingsmeldingene i større utstrekning enn det som er nødvendig for å gi politiet relevant informasjon. Bestemmelsene i straffeprosessloven § 61 c nr. 2 gir neppe politiet hjemmel til å utlevere taushetsbelagte opplysninger som skal brukes til å forfølge andre etaters oppgaver, herunder trygdeetatens interesse i å stanse feilaktige trygdeutbetalinger (i andre tilfeller enn i straffesaker). Dersom en skulle ønske å gi en slik utleveringsadgang, ville det i så fall innebære en videre adgang til å utlevere opplysninger i hvitvaskingsmeldinger, enn det som gjelder annen taushetsbelagt informasjon politi og påtalemyndighet innehar. Etter Regjeringens syn vil imidlertid dette være å gå for langt. En bankfunksjonær vil for eksempel ikke ha plikt til å melde fra ved mistanke om at en kunde har mottatt for mye i trygd (med mindre det gjelder straffbart misbruk). Hvitvaskingsmeldingene bør derfor heller ikke kunne benyttes til å motvirke dette. Det nevnes imidlertid at vedkommende myndigheter vil kunne ha særskilt lovhjemmel til å innhente taushetsbelagte opplysninger fra politiet, jf. for eksempel ligningsloven § 6-13. Regjeringen ser for øvrig ikke grunn til å lovregulere trygdeansattes adgang til å benytte den (begrensede) informasjonen de får av politi og påtalemyndigheter. Dette bør eventuelt reguleres i annen lovgivning enn i hvitvaskingsloven.

Det følger av det ovennevnte at Regjeringen ikke ser behov for særskilte regler om taushetsplikt om opplysninger i hvitvaskingsmeldinger. Etter Regjeringens vurdering bør de alminnelige reglene i straffeprosessloven, politiloven og forvaltningsloven få anvendelse. På et punkt foreslås imidlertid en særre-

gel. En viktig del av lovforslaget vil være bekjempelse av terrorisme, både nasjonalt og internasjonalt. Det synes derfor naturlig at politi og påtalemyndighet skal kunne utlevere opplysninger i hvitvaskingsmeldinger til andre offentlige myndigheter som har oppgaver knyttet bl.a. til bekjempelse av internasjonal terrorisme, uavhengig av om opplysningene har sammenheng med et straffbart forhold eller ikke. Det må kunne antas at en slik utleveringsadgang i mange tilfeller vil følge direkte av straffeprosessloven, men for ordens skyld foreslås en egen lovbestemmelse om dette.

Det vises til lovforslaget § 11 tredje ledd.

9.3.1 *Komiteens merknader*

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, slutter seg til Regjeringens forslag og vurderinger.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kystpartiet, viser til at nåværende regelverk begrenser bruken av hvitvaskingsmeldingene sterkt, bl.a. kan ikke meldingene brukes til ren etterretning, utveksles med andre land eller for å fullbyrde allerede idømte krav om inndragning mv. Dersom ØKOKRIMs taushetsplikt om meldingene hadde vært tilsvarende de alminnelige reglene for påtalemyndigheten, hadde ovennevnte begrensninger ikke vært til stede. Disse medlemmer følger langt på vei Regjeringens avveining mellom personvern hensyn og effektiv straffeforfølgelse og konklusjonen om at taushetsplikten for meldingene må være tilsvarende det politi- og påtalemyndighet ellers har av opplysninger. Disse medlemmer viser her til sine merknader under punkt 4.1.2 om undersøkelses- og rapporteringsplikten. I tillegg foreslås virksomheten til kontrollutvalget for tiltak mot hvitvasking videreført i den nye loven, noe som igjen borger for at ØKOKRIMs håndtering av personopplysningene blir godt ivaretatt. Disse medlemmer støtter følgelig forslaget om at ØKOKRIMs taushetsplikt om hvitvaskingsmeldingene ikke skal ha annet omfang enn det som går fram av reglene i straffeprosessloven og politiloven.

Disse medlemmer viser ellers til merknad og utredningsforslag under punkt 4.1.2.

9.4 **ØKOKRIMs informasjonsplikt**

9.4.1 *Sammendrag*

Arbeidsgruppen foreslår at den gjeldende informasjonsplikten oppheves slik at de alminnelige straffeprosessreglene kommer til anvendelse.

Regjeringen slutter seg til arbeidsgruppens vurderinger og forslag om å oppheve ØKOKRIMs plikt

til på begjæring å informere vedkommende som har vært "mistenkt" etter finansvl. § 2-17. Etter Regjeringens oppfatning er det mest hensiktsmessig at informasjonsplikten reguleres etter de alminnelige reglene i straffeprosessloven.

Det vises til lovforslaget § 20 første ledd nr. 1.

9.4.2 Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til Regjeringens vurderinger og slutter seg til lovforslaget § 20 første ledd nr. 1 nedenfor under punkt 14.1.2.

9.5 Om gjennomføring av mistenkelige transaksjoner

9.5.1 Sammendrag

Regjeringen foreslår at rapporteringspliktige ikke skal gjennomføre transaksjoner som medfører undersøkelsesplikt, før ØKOKRIM er underrettet. ØKOKRIM kan i særlige tilfeller gi pålegg om ikke å gjennomføre en slik transaksjon. Transaksjonen kan likevel gjennomføres før ØKOKRIM er underrettet, dersom det ikke er mulig å la være å gjennomføre den, eller dersom unnlattelse av å gjennomføre transaksjonen ville vanskeliggjøre etterforskningen. I så fall skal ØKOKRIM underrettes umiddelbart etter at transaksjonen er gjennomført.

Forslaget bygger på bygger på finansvl. § 2-17 femte ledd, jf. hvitvaskingsforskriften § 11.

Det vises til lovforslaget § 9.

9.5.2 Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til Regjeringens forslag.

10. FORSKRIFTSHJEMLER

10.1 Sammendrag

Behovet for forskriftshjemler er løpende vurdert i proposisjonen. Etter Regjeringens syn er det mest hensiktsmessig å plassere forskriftshjemler i tilknytning til de materielle bestemmelser som det skal gis forskrifter til. Det anses imidlertid nødvendig at Regjeringen i forskrift kan fastsette regler til utfylling og gjennomføring av bestemmelsene i loven, samt unntak fra enkelte eller flere av bestemmelsene i loven for visse rapporteringspliktige.

Det vises til lovforslaget § 18 nr. 1 og 2.

10.2 Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til Regjeringens forslag.

11. SANKSJONER MV.

11.1 Straffansvar

11.1.1 Sammendrag

Etter finansvl. § 5-1 straffes den som forsettlig eller uaktsomt overtrer finansvl. eller bestemmelser eller pålegg gitt med hjemmel i loven eller medvirker til dette, med bøter, eller under særlig skjerpene omstendigheter med fengsel i inntil 1 år, dersom forholdet ikke går inn under noen strengere straffebestemmelse. Uaktsom overtredelse av finansvl. § 2-17 er likevel ikke straffbar, jf. finansvl. § 5-1 siste punktum.

Arbeidsgruppen foreslår å videreføre straffebestemmelsen i finansvl. § 5-1 med visse modifikasjoner. Arbeidsgruppen ser ikke behov for å videreføre den særskilte konkurranseregelen. Arbeidsgruppen mener imidlertid ikke å gjøre materielle endringer i gjeldende rett på dette punktet.

Lovens formål er å forebygge og avdekke profittmotivert og annen alvorlig kriminalitet og hindre at finansinstitusjoner, visse profesjoner og næringsdrivende benyttes som hvitvaskingskanaler eller kanaler for terrorfinansiering. Det knytter seg således sterke offentlige interesser til å motvirke slike handlinger.

For enkelte av de nye rapporteringspliktige, for eksempel forhandlere av dyre gjenstander, vil det ikke være tilsynsordninger. For disse antas straffetrusselen å kunne være av spesiell betydning når det gjelder etterlevelse av lovens krav.

Bøter anses etter arbeidsgruppens vurdering som den mest egnede sanksjon. Strafferammen bør imidlertid i de grovere tilfellene være så høy at den ikke stenger for bruk av enkelte sentrale tvangsmidler, som for eksempel ransaking og pågripelse. Det er vilkår for ransaking at det er skjellig grunn til mistanke om en straffbar handling som kan medføre frihetsstraff, jf. straffeprosessloven § 192 første ledd. For pågripelse er et av vilkårene at mistanken gjelder en handling som kan medføre høyere straff enn fengsel i 6 måneder, jf. straffeprosessloven § 171 første ledd. Opprettholdelse av en strafferamme på inntil 1 år, når det foreligger særlig skjerpene omstendigheter, er derfor hensiktsmessig. Når det gjelder påtalespørsmålet, foreslår arbeidsgruppen at påtale bare finner sted dersom allmenne hensyn gjør det nødvendig.

ØKOKRIM og Riksadvokaten er enig i forslaget, selv om unnlatt rapportering etter omstendighetene også kan rammes som overtredelse av straffeloven § 317.

Regjeringen slutter seg til arbeidsgruppens vurdering av å videreføre gjeldende regler om strafferammen, jf. lovforslaget § 16.

Arbeidsgruppen foreslår at påtale bare skal finne sted dersom allmenne hensyn gjør det nødvendig. Forslaget medfører at det må foreligge et forhold som

tilsier at det offentlige har en særlig interesse i å påtale forholdet. Etter Regjeringens oppfatning bør påtalespørsmålet reguleres av de alminnelige påtalereglene i straffeloven § 77. Regjeringen foreslår at kravet om allmenne hensyn tas ut av lovforslaget.

Det vises til lovforslaget § 16.

11.1.2 Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til Regjeringens forslag.

11.2 Administrative sanksjoner

11.2.1 Sammendrag

Etter finansvl. § 5-2 første ledd kan departementet gi pålegg om at forhold i strid med finansieringsvirksomhetsloven eller tilhørende forskrifter skal opphøre. Departementet kan etter bestemmelsens andre ledd ilegge den som ikke etterkommer et slikt pålegg en tvangsmulkt. Kompetansen er delegert til Kredittilsynet.

Etter kredittilsynsloven § 4 første ledd nr. 7 kan Kredittilsynet gi pålegg om "å rette på forholdet dersom en institusjons organer ikke har overholdt sine plikter i medhold til bestemmelser gitt i eller i medhold av lov, eller har handlet i strid med konsesjonsvilkår". Videre gir kredittilsynsloven § 10 andre ledd hjemmel for å ilegge tvangsmulkt dersom et pålegg ikke blir etterkommet. Sanksjonene omfatter alle foretak som er underlagt Kredittilsynets tilsyn, jf. kredittilsynslovens § 1.

Arbeidsgruppen foreslår å videreføre gjeldende regler om pålegg og tvangsmulkt.

ØKOKRIM og Riksadvokaten støtter forslaget.

Et bredt spekter av sanksjoner er etter Regjeringens vurdering viktig som ledd i styrking av tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering. Regjeringen slutter seg derfor til arbeidsgruppens forslag om at relevante tilsynsorganer kan gi pålegg og tvangsmulkt som administrative virkemidler for å sikre at de rapporteringspliktige overholder sine forpliktelser etter den nye loven. Regjeringen legger til grunn at med tilsynsorganer menes organer som er pålagt tilsynsoppgaver i lov eller i medhold av lov. Regjeringen legger til grunn at sanksjoner etter lovforslaget ikke utelukker sanksjoner som er hjemlet i annen lov.

Det vises til lovforslaget § 17.

11.2.2 Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til Regjeringens forslag.

12. IKRAFTTREDELSE OG OVERGANGSREGLER

12.1 Sammendrag

Regjeringen foreslår at loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer og at Kongen kan gi overgangsregler.

Det vises til lovforslaget § 19.

12.2 Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til Regjeringens forslag.

13. ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

13.1 Sammendrag

Gjennomføringen av EØS-forpliktelsene om utvidelse av kretsen av de personer og foretak som omfattes av pliktene i den nye loven, antas å bidra til redusert kriminell aktivitet. Samtidig innebærer utvidelsen økte økonomiske og administrative byrder for de myndigheter, personer og virksomheter som omfattes. Blant annet fordi nyttevirkningene er indirekte, og fordi kostnadene er mangeartede og spredt på et stort antall aktører, synes det vanskelig å foreta noen konkret vurdering av den samfunnsmessige gevinsten av en slik regelendring. Regjeringen viser her til at gjennomføringen i stor grad følger av våre internasjonale forpliktelser, og at Norge i noen grad vil nyte godt av tilsvarende tiltak som gjennomføres i andre land.

Regjeringen antar at utvidelsen av anvendelsesområdet vil medføre noe økt ressursbruk for berørte myndighetsorganer og politimyndigheter. Det antas bl.a. at ØKOKRIMs ressursbruk kan øke som følge av flere meldinger etter utvidelsen av kretsen av rapporteringspliktige etter regelverket, samtidig som etterforskning av ulike kriminelle handlinger vil kunne effektiviseres. Det antas videre at lovforslaget vil medføre en utvidelse av virksomheten til Kontrollutvalget som fører kontroll med ØKOKRIMs behandling av opplysninger mottatt i forbindelse med mistanke om hvitvasking.

Lovforslaget vil medføre noe økt ressursbruk i privat sektor både som følge av at pliktene utvides, og at de gjøres gjeldende for flere aktører. Når det gjelder finansinstitusjoner, er disse allerede registrerings- og rapporteringspliktige etter gjeldende regelverk. Det nye for slike institusjoner er særlig at rapporteringsplikten utløses også ved mistanke om kriminelle handlinger med en strafferamme lavere enn seks måneders fengsel, og ved mistanke om terrorfinansiering. Nytt er det også at finansinstitusjoner vil kunne pålegges å etablere elektroniske overvåkingssystemer.

Regjeringen antar at en vesentlig del av den samlede ressursøkningen i privat sektor vil følge av at pliktene gjøres gjeldende for et større antall aktører enn tidligere. Hvilken merbelastning etterlevelse av reglene vil kreve for den enkelte aktør, beror i noen grad på eksisterende rutiner og systemer for registrering og oppbevaring av kundeinformasjon. Et generelt trekk ved de aktørene som omfattes av lovforslaget, er at de enkelte transaksjonene typisk er store. Videre vil det for en del av aktørene gjerne handle om gjentatte transaksjoner med én og samme kunde. Begge deler taler for at registrering av vital kundeinformasjon uansett vil være en naturlig del av virksomheten.

Når det gjelder undersøkelses- og rapporteringsplikten ved mistanke om utbytte av straffbare handlinger, vil det nok være store variasjoner både med hensyn til hva en eventuell mistanke skal bygge på, hvor konkret den kan være, og hvilke muligheter aktøren har for å oppnå økt klarhet gjennom videre undersøkelser.

13.2 Komiteens merknader

Komiteen tar dette til orientering.

14. ENDRINGER I ANDRE LOVER

14.1 Finansieringsvirksomhetsloven

14.1.1 Sammendrag

Arbeidsgruppen foreslår at lov 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner § 2-1 andre ledd, § 2-17, § 2-17a og § 5-1 første ledd siste punktum oppheves. Forslaget er en følge av at regelverket foreslås tatt ut av finanslovgivningen og plasseres i egen lov. Regjeringen slutter seg til arbeidsgruppens forslag, og foreslår at de nevnte bestemmelsene oppheves.

Det vises til lovforslaget § 20 nr. 1.

14.1.2 Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til Regjeringens forslag.

14.2 Lov om Norges Bank og pengevesenet

14.2.1 Sammendrag

Arbeidsgruppen foreslår en teknisk endring i lov 24. mai 1985 nr. 28 om Norges Bank og pengevesenet § 12 andre ledd andre punktum. Norges Bank støtter forslaget. Regjeringen slutter seg til arbeidsgruppens forslag.

Det vises til lovforslaget § 20 nr. 2.

14.2.2 Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til Regjeringens forslag.

14.3 Kredittilsynsloven

14.3.1 Sammendrag

Arbeidsgruppen foreslår å utvide lov 7. desember nr. 1 1956 om tilsynet for kredittinstitusjoner, forsikringsselskaper og verdipapirhandel mv. § 6 andre ledd, slik at Kredittilsynet har en plikt til å melde mistanke om "at pengene eller andre formuesgoder kan ha tilknytning til finansiering av terrorhandlinger" til ØKOKRIM.

Etter Regjeringens oppfatning bør bestemmelsen heller utformes slik at Kredittilsynet har en rapporteringsplikt når de i sitt tilsynsarbeid får mistanke om at det foreligger forhold med tilknytning til utbytte av en straffbar handling eller til forhold som rammes av straffeloven § 147 a eller § 147 b.

Det vises til lovforslaget § 20 nr. 3.

14.3.2 Komiteens merknader

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, slutter seg til Regjeringens forslag.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kystpartiet viser til sin merknad under punkt 1.2 og går imot forslaget.

15. ANDRE MERKNADER OG FORSLAG FREMSATT UNDER KOMITEENS BEHANDLING

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til at Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kystpartiet nedenfor har foreslått å pålegge Regjeringen å utrede vidtrekkende tiltak mot bekjempelse av økonomisk kriminalitet i tilknytning til behandlingen av hvitvaskingsloven.

Flertallet har ikke hatt foranledning til å vurdere konsekvensene og omfanget av de ulike tiltak. Tiltakene vil kunne reise en rekke prinsipielle spørsmål i tilknytning til rettssikkerhet og organiseringen av arbeidet i politi- og påtalemyndighet.

Det vises for øvrig til at Justisdepartementet i samarbeid med Utenriksdepartementet har nedsatt et eget prosjekt med et særskilt ansvar for å fremme forslag til tiltak mot korrupsjon og hvitvasking, det såkalte Joly-prosjektet.

Flertallet regner med at Stortinget får seg forelagt dette arbeidet.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og

Kystpartiet merker seg at komiteens flertall ikke vil være med på å be Regjeringen utrede tiltak som går utover forslagene i Regjeringens lovforslag. Disse medlemmer viser til at komiteen vil få hvitvaskingsreglene til behandling på nytt i forbindelse med oppdateringer av Norges internasjonale forpliktelser. Disse medlemmer mener det ville være fornuftig av Stortinget å legge føringer for aktuelle spørsmål som i den forbindelse ønskes nærmere belyst. Disse medlemmer stiller seg noe undrende til at flertallet ikke kan be om utredning av saker uten først å få utredningene utredet av Departementet.

15.1 Tiltak for økt inndragning av gevinst fra ulovlig virksomhet

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kystpartiet understreker at inndragning av gevinst fra ulovlig virksomhet må være en sjølsagt del av samfunnets reaksjon på kriminalitet. Hvis det ikke skjer, betyr det at samfunnet i praksis aksepterer at kriminalitet lønner seg. Men klarer man å etablere et effektivt system for inndragning av slik gevinst, vil det være et svært viktig bidrag for å redusere vinningskriminalitet. På dette området gjenstår det mye før vi når et tilfredsstillende nivå, og disse medlemmer ber derfor Regjeringen utrede en rekke tiltak for å øke inndragning av gevinst fra ulovlig virksomhet.

I alvorlige straffesaker med fellende dom eksisterer det allerede en mulighet for lettere inndragning av utbytte gjennom § 34 a. Den innebærer at den dømte må bevise at verdier han eller hun besitter, er opptjent på lovlige vis, i stedet for at påtalemyndigheten må bevise at disse er opptjent gjennom ulovlig virksomhet - såkalt omvendt bevisbyrde. Disse medlemmer påpeker at det er et viktig virkemiddel, som blir for lite brukt i dag. Disse medlemmer foreslår derfor tiltak som skal bidra til at denne paragrafen i større grad blir tatt i bruk.

En av hindringene for å få inndratt gevinster ved grenseoverskridende vinningskriminalitet, er manglende vilje til eller mulighet for samarbeid med politiet i det aktuelle land. Norsk regelverk gir ikke mulighet til å dele inndratt utbytte med andre land. Det innebærer at utenlandske politimyndigheter ikke engang har mulighet til å dekke sine utgifter i forbindelse med saken. Disse medlemmer understreker at det er viktigere å sikre inndragning av gevinst fra ulovlig virksomhet enn å sikre at all inndratt gevinst tilfaller den norske statskassa. For lettere å få til et samarbeid med utenlandske politimyndigheter, går disse medlemmer inn for å innføre mulighet til deling av utbyttet av inndragning med andre land.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen på egnet måte fremme forslag om mulighet til deling av utbytte av inndratt gevinst av kriminell virksomhet, med andre land."

15.2 Dekning av saksbehandlingsutgiftene ved inndragning av utbytte

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kystpartiet vil fremme at finansinstitusjonene har sendt Økokrims hvitvaskingsenhet meldinger om mulig hvitvasking uten at dette har resultert i særlig mange domfellelser, verken for hvitvasking eller den underliggende forbrytelsen, antall hvitvaskingsmeldinger tatt i betraktning. En av årsakene til at hvitvaskingssakene ofte ikke fører fram, er at politiet ikke prioriterer denne typen saker da de er dyre og krever høy ekspertise. En mulighet for å bøte på dette, er at utgiftene i forbindelse med rettsforfølging av hvitvaskingssaker kompenseres i det beløpet som inndras i forbindelse med slike saker, og at resten eventuelt dekkes fra en sentral enhet.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen utrede tiltak som kan motivere politiet til å prioritere hvitvaskingssakene høyere enn i dag, der en av løsningene kan være at utgiftene i forbindelse med rettsforfølging av hvitvaskingssaker kompenseres i det beløpet som inndras i forbindelse med slike saker, og at resten eventuelt dekkes fra en sentral enhet."

15.3 Maksimumsbeløp for kontant betaling

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kystpartiet viser til at betaling med sedler er et viktig instrument for hvitvasking. I forbindelse med Økokrims bidrag til "særorganprosjektet" ble det utarbeidet en gjennomgang av utviklingen innenfor økonomisk kriminalitet som er gjengitt i proposisjonen (s. 14). Disse medlemmer viser til at vi ifølge denne gjennomgangen må regne med at omfanget av valutasmugling er økende fordi andre typer transaksjoner har blitt underlagt rapporteringsplikt til politiet. Disse medlemmer viser også til at undersøkelles- og rapporteringsplikten nå utvides til å gjelde forhandlere av verdifulle gjenstander, og at den skal utløses ved kontant betaling, med en beløpsgrense på 40 000 kroner. Disse medlemmer antar at en del av disse forhandlerne vil finne regelverket vanskelig å håndheve, og at det for dem ville være

lettere å forholde seg til en absolutt grense for hvor store summer som kan mottas kontant. Disse medlemmer antar også at et slikt maksimumsbeløp ville vanskeliggjøre en rekke vanlige hvitvaskingsmetoder. Disse medlemmer ser likevel praktiske og prinsipielle innvendinger mot en slik lovendring, ikke minst når det gjelder håndheving. Disse medlemmer mener på denne bakgrunn at et slikt forslag bør utredes nærmere.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen utrede muligheten for å innføre et maksimalbeløp for tillatt kontant betaling."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet ser ikke gode grunner for en ytterligere utredning av muligheter for å innføre begrensninger på maksimalbeløp for tillatt kontant betaling.

Disse medlemmer mener at den foreslåtte rapporterings- og undersøkelsesplikt er god nok, og minner om at kontanter tross alt er et gyldig og alminnelig betalingsmiddel.

16. FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kystpartiet:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringen utrede om den som er pålagt å rapportere om mulig hvitvasking bør kunne ha rett til å nekte å vitne i en eventuell rettsak.

Forslag 2

Alle henvisninger til finansiering av terrorisme og/eller forhold som rammes av straffelovens § 147 a eller § 147 b i Regjeringens forslag til lov om tiltak mot hvitvasking av utbytte fra straffbare handlinger, strykes.

Forslag 3

Stortinget ber Regjeringen på egnet måte fremme forslag om mulighet til deling av utbytte av inndratt gevinst av kriminell virksomhet, med andre land.

Forslag 4

Stortinget ber Regjeringen utrede tiltak som kan motivere politiet til å prioritere hvitvaskingssakene høyere enn i dag, der en av løsningene kan være at utgiftene i forbindelse med rettsforfølging av hvitvaskingssaker kompenseres i det beløpet som inndras i forbindelse med slike saker, og at resten eventuelt dekkes fra en sentral enhet.

Forslag 5

Stortinget ber Regjeringen på egnet måte fremme forslag om registreringsplikt ved pengespill.

Forslag fra Arbeiderpartiet:

Forslag 6

I lov om tiltak mot hvitvasking av utbytte fra straffbare handlinger mv. (hvitvaskingsloven) skal

§ 4 annet ledd nr. 7 lyde:

Advokater og andre som ervervsmessig eller stadig yter selvstendig juridisk bistand.

§ 4 nytt fjerde ledd skal lyde:

Kongen kan i forskrift fastsette unntak fra rapporteringsplikten for juridiske og fysiske personer som omfattes av annet ledd nr. 7.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kystpartiet:

Forslag 7

Stortinget ber Regjeringen utrede muligheten for å innføre et maksimalbeløp for tillatt kontant betaling.

17. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen viser til proposisjonen og til det som står foran, og rår Odelstinget til å gjøre slikt

vedtak:

A.

Vedtak til lov

om tiltak mot hvitvasking av utbytte fra straffbare handlinger mv. (hvitvaskingsloven)

§ 1 Lovens formål

Formålet med loven er å forebygge og bekjempe hvitvasking av utbytte fra straffbare handlinger.

§ 2 Begreper

I denne lov forstås med:

- 1 rapporteringspliktig: virksomhet eller person som nevnt i § 4,
- 2 transaksjon: enhver overføring, formidling, ombytting eller plassering av formuesgoder.

§ 3 Geografisk virkeområde

Loven gjelder for rapporteringspliktige som er etablert i Norge, herunder filialer av utenlandske foretak.

Kongen kan i forskrift bestemme at loven helt eller delvis skal gjelde for Svalbard og Jan Mayen, og fastsette særlige regler om tiltak mot hvitvasking av utbytte og finansiering av terrorisme for disse områdene.

§ 4 Anvendelsesområde

Loven gjelder for følgende virksomheter og juridiske personer:

- 1 finansinstitusjoner,
- 2 Norges Bank,
- 3 e-pengeforetak,
- 4 foretak og personer som driver virksomhet som består i overføring av penger eller pengefordringer,
- 5 verdipapirforetak,
- 6 forvaltningsselskaper for verdipapirfond,
- 7 forsikringsselskap,
- 8 pensjonskasser,
- 9 postoperatører ved formidling av postsendinger,
- 10 verdipapirregistre,
- 11 andre foretak hvis hovedvirksomhet er omfattet av punktene 2 til 12 og 14 i vedlegg I til direktiv 2000/12/EF om adgang til å starte og utøve virksomhet som kredittinstitusjon, herunder utlånsvirksomhet, fondsmegling, betalingsformidling, finansiell leasing, rådgivnings- eller andre tjenester knyttet til finansielle transaksjoner samt utleie av bankbokser.

Loven gjelder også for følgende juridiske og fysiske personer i utøvelsen av deres yrke:

- 1 statsautoriserte og registrerte revisorer,
- 2 autoriserte regnskapsførere,
- 3 eiendomsめglere og boligbyggelag når det drives eiendomsめgling,
- 4 forsikringsめglere,
- 5 prosjektめglere,
- 6 valutameglere,
- 7 advokater og andre som ervervsmessig eller stadig yter selvstendig juridisk bistand, når de bistår eller opptre på vegne av klienter ved planlegging eller utførelse av finansielle transaksjoner eller transaksjoner som gjelder fast eiendom eller løseøregjenstander som nevnt i nr. 8;
- 8 forhandlere av gjenstander, herunder auksjonsforretninger, kommisjonærer og lignende, ved transaksjoner i kontanter på 40 000 norske kroner eller mer eller et tilsvarende beløp i utenlandsk valuta. Transaksjoner med betalingskort omfattes kun når det er bestemt i forskrift fastsatt av departementet;
- 9 personer og foretak som mot vederlag tilbyr tilsvarende tjenester som nevnt i nr. 1 til 8.

Loven gjelder også for foretak og personer som utfører tjenester på vegne av eller for rapporteringspliktige.

Når advokater opptre som bostyrere, gjelder bestemmelsene i §§ 7, 8, 11, 16 og 17.

Kongen kan i forskrift fastsette regler som gir loven anvendelse for spillvirksomhet, inkassoforetak og regulerte markeder.

§ 5 Identitetskontroll

Rapporteringspliktige skal ved etablering av kundeforhold kreve gyldig legitimasjon av kunden. Plikten gjelder også for den rapporteringspliktiges ansatte. Som gyldig legitimasjon regnes alltid skriftlig legitimasjon.

Ved transaksjoner som gjelder 100 000 norske kroner eller mer, for kunder som den rapporteringspliktige ikke på forhånd har etablert kundeforhold til, skal det kreves legitimasjon som nevnt i første ledd. Beløpsgrensen beregnes samlet for transaksjoner som gjennomføres i flere operasjoner som ser ut til å kunne ha sammenheng med hverandre. Dersom beløpet ikke er kjent når transaksjonen gjennomføres, skal identitetskontrollen utføres så snart den rapporteringspliktige blir kjent med beløpet og at det overstiger beløpsgrensen.

Den rapporteringspliktige skal i alle tilfeller kreve legitimasjon som nevnt i første ledd, dersom den har mistanke om at transaksjonen har tilknytning til utbytte av en straffbar handling eller til forhold som rammes av straffeloven § 147 a eller § 147 b.

Identitetskontroll skal skje ved kundens personlige fremmøte hos den rapporteringspliktige. Dersom personlig fremmøte er til vesentlig ulempe for kunden eller ikke er praktisk gjennomførbart, kan det gjøres unntak fra dette kravet, såfremt betryggende identitetskontroll likevel kan finne sted.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om gjennomføring av identitetskontroll, hva som anses som gyldig legitimasjon og unntak fra plikten til å kreve legitimasjon og til å foreta identitetskontroll.

§ 6 Registrering av opplysninger

Rapporteringspliktige skal registrere følgende opplysninger om kunder:

- 1 fullt navn eller firma,
- 2 personnummer, organisasjonsnummer, D-nummer eller, dersom kunden ikke har slikt nummer, annen entydig identitetskode,
- 3 fast adresse,
- 4 referanse til legitimasjon som har støttet identitetskontrollen, og
- 5 annet fastsatt i forskrift gitt av departementet.

Rapporteringspliktige skal sørge for at registrerte opplysninger lagres forsvarlig.

Det skal ved bruk av kontonummer eller på annen måte registreres en entydig forbindelse mellom kundeforholdet og opplysningene.

Dersom den rapporteringspliktige vet eller kan ha grunn til å tro at kunden handler på vegne av en annen eller at en annen eier formuesgodet det handles for, skal den rapporteringspliktige bringe på det rene opplysninger som nevnt i første og tredje ledd også om den det handles på vegne av, og registrere slike opplysninger.

§ 7 Undersøkelses- og rapporteringsplikt

Dersom rapporteringspliktige har mistanke om at en transaksjon har tilknytning til utbytte av en straffbar handling eller til forhold som rammes av straffeloven § 147 a eller § 147 b, skal det foretas nærmere undersøkelser for å få bekreftet eller avkreftet mistanken. Plikten gjelder også for den rapporteringspliktiges ansatte.

Dersom undersøkelsene ikke har avkreftet mistanken, skal den rapporteringspliktige av eget tiltak oversende opplysninger til ØKOKRIM om den aktuelle transaksjonen og om de forhold som har medført mistanke. Den rapporteringspliktige og ansatte skal på forespørsel gi ØKOKRIM alle nødvendige opplysninger om transaksjonen og mistanken.

Kunder eller tredjepersoner skal ikke gjøres kjent med at det er blitt oversendt opplysninger til ØKOKRIM.

§ 8 Oppbevaring av opplysninger mv.

Rapporteringspliktige skal oppbevare kopi av de nødvendige dokumenter som er brukt i forbindelse med legitimasjon som nevnt i § 5, og registrerte opplysninger som nevnt i § 6, i fem år etter at kundeforholdet er opphørt eller transaksjonen er gjennomført.

Rapporteringspliktige skal oppbevare dokumenter i tilknytning til transaksjoner som nevnt i § 7 første ledd i fem år etter at transaksjonen er gjennomført.

Dokumenter og opplysninger som rapporteringspliktige oppbevarer etter første og annet ledd, skal slettes innen ett år etter at oppbevaringsplikten opphører.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om hvilke dokumenter som skal oppbevares og om oppbevaringsmåten.

§ 9 Om gjennomføring av mistenkelige transaksjoner

Rapporteringspliktige skal ikke gjennomføre transaksjoner som medfører undersøkelsesplikt, før ØKOKRIM er underrettet. ØKOKRIM kan i særlige tilfeller gi pålegg om ikke å gjennomføre en slik transaksjon. Transaksjonen kan likevel gjennomføres før ØKOKRIM er underrettet, dersom det ikke er mulig å la være å gjennomføre den, eller dersom unnlatelse av å gjennomføre transaksjonen ville vanskeliggjøre etterforskningen. I så fall skal ØKOKRIM

underrettes umiddelbart etter at transaksjonen er gjennomført.

§ 10 ØKOKRIMs plikt til å slette opplysninger

Opplysninger som ØKOKRIM mottar etter bestemmelsene i § 7, skal slettes senest fem år etter at opplysningene ble registrert, med mindre det i dette tidsrommet er registrert nye opplysninger, eller det er foretatt etterforsknings- eller rettergangsskritt mot den registrerte.

Dersom ØKOKRIMs undersøkelser viser at det ikke foreligger en straffbar handling, skal opplysningene slettes snarest mulig.

Departementet kan gi nærmere regler om ØKOKRIMs saksbehandling, herunder sletting av opplysninger.

§ 11 Forholdet til taushetsplikt

Opplysninger som i god tro meddeles ØKOKRIM etter § 7, er ikke brudd på taushetsplikt og gir ikke grunnlag for erstatning eller straff.

Rapporteringspliktige som nevnt i § 4 første ledd nr. 1, kan uten hinder av taushetsplikt utveksle nødvendige kundeopplysninger seg imellom når det anses nødvendig som ledd i undersøkelser av mistanke om at en transaksjon har tilknytning til utbytte av en straffbar handling eller til forhold som rammes av straffeloven § 147 a eller § 147 b.

ØKOKRIM kan gi opplysninger som ØKOKRIM mottar etter bestemmelsene i § 7 til andre offentlige myndigheter enn politiet som har oppgaver knyttet til forebygging av forhold som rammes av straffeloven § 147 a eller § 147 b.

§ 12 Unntak fra advokaters rapporteringsplikt mv.

Advokater og andre som ervervsmessig eller stadig yter rettshjelpvirksomhet, har ikke plikt til å rapportere om forhold som de har fått kjennskap til gjennom arbeidet med å fastslå klientens rettsstilling, eller om forhold som de har fått kjennskap til før, under og etter en rettssak, når forholdet har direkte tilknytning til rettstvisten.

Dette gjelder tilsvarende for revisorer og andre rapporteringspliktige rådgivere når de bistår en advokat eller andre som ervervsmessig eller stadig yter rettshjelpvirksomhet.

§ 13 Kontroll- og kommunikasjonsrutiner

Rapporteringspliktige skal etablere forsvarlige interne kontroll- og kommunikasjonsrutiner som sikrer oppfyllelse av pliktene som påligger rapporteringspliktige etter loven og bestemmelser fastsatt i medhold av loven. Kontroll- og kommunikasjonsrutinene skal være skriftlige og fastsatt på øverste nivå

hos den rapporteringspliktige. Det skal utpekes en person i ledelsen som skal ha et særskilt ansvar for å følge opp rutinene. Det skal gjennomføres opplæringsprogrammer og oppfølging for ansatte og andre personer som utfører oppgaver til oppfyllelse av plikter etter loven.

§ 14 Kontrollutvalget for tiltak mot hvitvasking av utbytte fra straffbare handlinger

Kontrollutvalget for tiltak mot hvitvasking av utbytte fra straffbare handlinger (Kontrollutvalget) skal føre kontroll med:

- 1 ØKOKRIMs behandling av opplysninger mottatt i medhold av § 7,
- 2 ØKOKRIMs pålegg og godkjenninger etter § 9, og
- 3 at ØKOKRIM oppfyller plikten til å slette opplysninger etter § 10.

Kontrollutvalget skal bestå av minst tre medlemmer som oppnevnes av Kongen. Dessuten oppnevnes ett eller flere varamedlemmer. Lederen for utvalget skal oppfylle de krav som stilles til høyesterettsdommere. Kontrollutvalgets medlemmer har taushetsplikt om det de får vite i utøvelsen av sitt verv.

ØKOKRIM skal gi Kontrollutvalget de opplysninger, dokumenter mv. som Kontrollutvalget finner nødvendig for sin kontroll. Når Kontrollutvalget krever det, har ØKOKRIMs tjenestemenn plikt til å forklare seg overfor Kontrollutvalget uten hensyn til taushetsplikt.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om oppgavene og saksbehandlingen til Kontrollutvalget.

§ 15 Elektroniske overvåkningssystemer

Rapporteringspliktige som nevnt i § 4 første ledd nr. 1, skal etablere elektroniske overvåkningssystemer. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om elektroniske overvåkningssystemer.

§ 16 Straff

Med bøter straffes rapporteringspliktige som forsettlig overtrer eller medvirker til overtredelse av denne lov eller forskrifter gitt i medhold av loven.

Ved særlig skjerpene omstendigheter kan fengsel inntil 1 år anvendes.

§ 17 Pålegg og tvangstiltak

Tilsynsorgan kan gi den rapporteringspliktige pålegg om at forhold i strid med denne lov eller bestemmelser gitt i medhold av loven, skal opphøre. Tilsynsorgan kan sette en frist for at forholdene bringes i samsvar med pålegget.

Den som ikke etterkommer pålegg etter første ledd, kan ilegges tvangsmulkt av tilsynsorganene. Tvangsmulkten kan ilegges i form av engangsmulkt eller løpende mulkt. Ilagt mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om fastsettelse av tvangsmulkt, herunder mulktens størrelse.

§ 18 Forskrifter

Departementet kan i forskrift fastsette:

- 1 regler til utfylling og gjennomføring av bestemmelsene i loven,
- 2 unntak fra enkelte eller flere av bestemmelsene i loven for visse rapporteringspliktige,
- 3 regler om hvilke opplysninger om avsender som skal følge en transaksjon i betalingskjeden,
- 4 særskilte regler om rapportering av transaksjoner med eller for personer eller foretak som har tilknytning til land eller områder som ikke har gjennomført tilfredsstillende tiltak mot hvitvasking av utbytte eller finansiering av terrorisme,
- 5 forbud eller restriksjoner når det gjelder adgangen for rapporteringspliktige til å etablere forretningsforhold til eller foreta transaksjoner med personer eller foretak som har tilknytning til land eller områder som ikke har gjennomført tilfredsstillende tiltak mot hvitvasking av utbytte eller finansiering av terrorisme.

§ 19 Ikrafttredelse og overgangsregler

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan gi overgangsregler.

§ 20 Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover:

- 1 I lov 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner oppheves § 2-1 annet ledd, § 2-17, § 2-17a og § 5-1 første ledd annet punktum.
- 2 I lov 24. mai 1985 nr. 28 om Norges Bank og pengevesenet skal § 12 annet ledd annet punktum lyde:

Taushetsplikten etter foregående ledd gjelder heller ikke overfor ØKOKRIM ved oversendelse av opplysninger i henhold til § 7 i lov om tiltak mot hvitvasking av utbytte fra straffbare handlinger mv. (hvitvaskingsloven).

3 I lov 7. desember 1956 nr. 1 om tilsynet for kredittinstitusjoner, forsikringsselskaper og verdipapirhandel m.v. skal § 6 annet ledd lyde:

Når Tilsynet i sitt tilsynsarbeide får mistanke om at det foreligger forhold med tilknytning til utbytte av en straffbar handling *eller til forhold som rammes av straffeloven § 147 a eller § 147 b, skal* opplysninger om dette oversendes Den sentrale enhet for etter-

forskning og påtale av økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet, ØKOKRIM.

B.

Stortinget ber Regjeringen innen utgangen av 2003 på egnet måte fremme nødvendige forslag for å sidestille skriftlig og elektronisk legitimasjon.

Oslo, i finanskomiteen, den 28. mai 2003

Siv Jensen
leder

Audun Bjørlo Lysbakken
ordfører